VÕRU VALLA Teataja

Nr 10 (150) November 2019

Valiti aasta õpetajad

Võru valla aasta õpetaja tunnustatavad koos vallavalitsuse esindajatega. Foto: Janne Veetõusme

Võru valla õpetajatele pühendatud tänuüritus leidis aset 10. oktoobri õhtul Võru Kandles. Kontsert-aktuse juhatas sisse lühifilm elukestvast õppest, kuhu olid põimitud katkendid filmiklassikast: “Kevade” (1969), “Indrek” (1975) ja “Suvi” (1976). Valla haridusspetsialist Ülle Tillmann tänas õpetajaid ja koolijuhte, et nad on elukestvad õppijad ning säilitanud kutsekindluse. Vallavanem Kalmer Puusepp pöördus tervituskõnes koolijuhtide ja õpetajate poole: ***“Vaatamata keerulisele valdade ühinemisprotsessile on olnud palju ja kohati pingelisi koosolekuid. Aga seda ainult parima eesmärgi nimel. Te olete olnud toeks igal sammul nendes tegemistes, mis aitaksid kaasa meie valla koolide parema tuleviku loomisel. Teil ei ole olnud ükskõik. Te olete auväärsed. Aitäh Teile! Head õpetajad! Õpetajate tunnustamisürituse raames soovin paindlikkust Teie mõttemaailma, teineteisemõistmist, kannatlikkust ning ka palju rõõmu selle vastutusrikka ameti kõrval. Veel kord – aitäh Teile!”***

Aasta õpetajaid tunnustati haldusreformijärgses Võru vallas esmakordselt. Võru Vallavalitsusele esitati tunnustamiseks 16 nominenti:

- **Viia Haller** – õpetaja, kes suudab lisaks õppeaine õpetamisele oma õpilasi innustada ja motiveerida, suunata.
- **Küllike Nagel** – õpetajat iseloomustab ainealane kompetentsus, innovaatilisus õpetamises ning järjekindlus nõudmistes.
- **Merike Värs** – Võru maakonna aasta põhikooli õpetaja laureaat aastal 2019. Uuendusmeelne, väga erudeeritud, oma ainet sügavuti tundev ja õpilasi mõistev ning motiveeriv empaatiavõimeline pedagoog – õpilaste sõnul maailma parim ajalooõpetaja. Ta on õpetaja, kes kasutab mitmekesiseid õpetamismeetodeid. Eriti väärtustab ta õpetamisviisi, kus õpilased ise õpetavad üksteist. Väga tulemuslik on olnud õpetaja Merikese töö õpilaste olümpiaadideks ette valmistamisel.
- **Katrin Kadastik** – õpetaja on väga toetav ja hooliv kõigi – nii õpilaste kui kolleegide suhtes.
- **Merike Lipp** – õpetaja algatatud põnevad ettevõtmised ja vahel ka krutskid, loovad kolleegide seas ühtekuuluvustunde ning tunde, et koos saab kõigest võitu.
- **Kairit Thealane** – väga hea klassijuhataja, kes on nõudlik, aga vajadusel järeleandlik. Ta tunneb hästi oma klassi õpilaste võimeid-huvisid ja suunab õpilasi huviringidesse aidates leida võimaluse nendes osalemiseks.
- **Merle Mändmets** – väga hea õpetaja, kes oskab oma õpilastes kasvatada mitmekülgseid koostööoskusi.
- **Eve Kund** – õpetaja, kellel on soov muuta laste õppimine ja kasvamine huvitavaks. Õppetöös kasutab ta erinevaid rollimänge, vaatlusi ja palju muud põnevat. Õpetaja Eve on hinnatud praktikajuhendaja. 2019. aasta kevadel juhendas ta kahte tulevast noort lasteaiaõpetajat. Aktiivse inimesena väärtustab ta kogukonna heaks tehtavat tööd. Eve Kund on Kapera külas aktiivne eestvedaja.
- **Siret Väär** – õpetaja, kes teeb oma tööd nii, et seda naudivad peale tema ka lapsed, lapsevanemad ja kolleegid.
- **Jana Kammer** – pühendunud rühmaõpetaja kes arvestab õpetamisel, et iga laps saaks kasutada oma loovust ja isikupära ning jõuaks selle kaudu positiivse tulemuseni.
- **Maire Post** – väga hinnatud nii töötajate, laste kui ka vanemate seas. Tema positiivsus kandub kõigile lasteaia töötajatele.
- **Ellen Rahusoov** – innovaatiline ja uuendusmeelne õpetaja, kellel on tahe muuta laste elu lasteaias huvitavaks ja õhinapõhiseks. Oma isikliku eeskujuga sütitab ta lapsi uurima, avastama, märkama ja hoolima.
- **Katrin Kullo** – õpetaja on enda kohta kirjutanud: ***“Minu jaoks on oluline kasvatada, arendada ja säilitada vaimsust. Hoida klassis rõõmu. Teha kõik selleks, et lapse eripära ja anded kaduma ei läheks. Minu jaoks on väga inspireeriv pakkuda noortele ideid, võimalusi – anda hoog sisse – ja näha, kuidas lapsed siis ise millegi nimel rõõmuga töötavad, arenevad ja seeläbi taaskord midagi uut maailma kohta avastavad.”***
- **Sirli Hellamaa** – oma isiksuse ja mitmekülgse muusikalise tegevusega suudab õpetaja oma õpilasi innustada ja motiveerida muusikaga tegelema ning hoida seeläbi eestlaste laulu- ja muusikatraditsioone.
- **Siiri Toomik** – kunsti-, käsitöö- ja kodunduse õpetaja ning aktiivne huviringide juhendaja, kes oskab kujundada turvalist ja avatud õpikeskkonda.
- **Anne-Ly Nedo** – on loonud muusikahuvilistele noortele võimalused mitmekülgseks arenguks ja toetanud seeläbi noorte kujunemist hästi toimetulevaks ühiskonnaliikmeks. Tema juhendamisel tegutseb Vastseliina Noorteorkester.

Tunnustatavaid kategooriaid oli viis: Võru valla aasta kooliõpetajaks 2019 valiti **Merike Värs**, aasta klassijuhatajaks **Kairit Thealane**, aasta lasteaiaõpetajaks **Eve Kund**, aasta noorõpetajaks **Katrin Kullo** ja aasta huvihariduse õpetajaks **Anne-Ly Nedo**.

Tänumeened ning lilled andsid nominentidele ja laureaatidele üle vallavanem Kalmer Puusepp, abivallavanem Piret Otsatalu ning haridus- ja kultuuriosakonna juhataja Siiri Konksi. Palju õnne tunnustatavatele ja suur tänu esitajatele! Kontsert-aktus jätkus ansambli Kolm Musketäri kontsertkavaga “Tuntud ja tundmatu Georg Ots”. Kohati mitte enam aplausid, vaid lausa ovatsioonid näitasid, et need Tallinna Muusikakeskkooli noormehed – **Tõnis Sarap** (bariton, koorijuhtimise eriala, 11. klass), **Silver Piiroja** (bariton, tšello eriala, 8. klass) ning **Kaur Pennert** (klaver, koorijuhtimise eriala, 12. klass) – pugesid õpetajatele sügavale hinge. Pärast kontserti oli kõrval saalis kaetud suupistelaud. Huvilised said vaadata Linnagalerii näitusi nii fuajees (Edgar Valteri näitus) kui II korrusel (rauakunstnik Peeter Reemanni juubelinäitus ja Indrek Aaviku maalid).

LISANNA ELM
avalike suhete spetsialist
786 8800, 5345 0975

Merike Värs

Kairit Thealane

Eve Kund

Katrin Kullo

Anne-Ly Nedo

lk 2–3 vallas, maakonnas, riigis *lk 4–5 kultuur, keskkond* *lk 6–7 lasteaialapsed, noored* *lk 8–9 uus, tervis* *lk 10–11 elu meie ümber* *lk 12 vana pilt kohtumispaigast*

Oktoober 2019 vallas

Peaminister Jüri Ratas külastas Võru valda 01.11.2019, et analüüsida kriisinädalal toimunut. Foto: Lisanna Elm

1. oktoobril toimunud vallavalitsuse istungil:

• Otsustati vabastada isikud korraldatud jäätmeveost ning muudeti jäätmeveo tühjendamissagedust.
• Anti nõusolek Jaani VI uuringuruumi geoloogilise uuringu loa eelnõule.
• Väljastati ehitusload Liinamäe külas Kallaku kinnistule puurkaevu ehitamiseks, Osula külas Männiku kinnistule Männiku päikesepargi rajamiseks ja Osula kalmistu kinnistule puurkaevu ehitamiseks.
• Võeti vastu otsus võõrandada vallale kuuluvaid sõidukeid.
• Otsustati anda sihtasutusele Sõmerpalu Teenuskeskus tasuta kasutamiseks kinnistu asukohaga Kooli tn 1, Sõmerpalu alevik.
• Otsustati jagada Majala külas asuv Vaheri katastriüksus, Hargi külas asuvad Majala ja Saksa katastriüksused.
• Otsustati muuta Võru Vallavalitsuse 21.08.2019 korraldust nr 456 "Isikliku kasutusõiguse seadmine Võru valla munitsipaalmaale" ning korrigeerida isikliku kasutusõiguse alasid ja skeeme.
• Kinnitati hajaasustuse programmi 2019 aruanded.
• Arendusspetsialist tutvustas projekti "EST-LAT ForestTrail".
• Määrati erakorralist toetust ning otsustati eraldada sotsiaaleluruum ja pikendada sotsiaaleluruumi üürilepingut.
• Kinnitati seltsitegevuse ja kultuurivaldkonna toetuste taotlemise vormid.
• Kinnitati Võru valla noorsootöö eelarvest noorte omaalgatustoetuse hindamiskomisjoni liikmed, hindamiskriteeriumid ning taotluse aruande ja komisjoni otsuse vormid.
• Kinnitati Parksepa Lasteaia hoolekogu koosseis.
• Otsustati toetada noore judo maailmameistrivõistlustel osalemist.
• Otsustati hüvitada isikliku sõiduauto kulud õpilastranspordi korraldamisel.
• Arutati lapsevanema taotlust eralasteaias kohamaksu tasumiseks.
• Kinnitati Võru valla 2019. aasta õpetaja aunimetuste saajad.
• Abivallavanem tutvustas projektis "Mahe ja muhe – lapsed, kool ja mahetoit" osalemist.
• Otsustati kiita heaks Võru Vallavolikogu revisjonikomisjoni aruanded.
• Eraldati vahendeid reservfondist.
• Arutati erakorraliste tööde teostamist Kääpa Noortekeskuses, Vastseliina Noortekeskusele vihmaveesüsteemi soetamist ja Ühingu Pikakannu Kooli Areng taotlust piksekaitsesüsteemi taastamiseks.

9. oktoobril toimunud vallavolikogu istungil:

• SA Võrumaa Arenduskeskuse juhatuse liige Tiit Toots andis ülevaate arenduskeskuse tegevusest.
• Kinnitati Võru valla investeeringute ja täiendavate taotluste rahastamise kava 2019. aastaks (Kääpa Sotsiaalkeskuse hoone energiasäästlikumaks rekonstrueerimise projekteerimine, Vastseliina endise koolihoone kortermajaks rekonstrueerimise projekteerimine ja Võru linna kalmistule veevõtusüsteemi rajamise toetamine).
• Otsustati võõrandada kirjaliku enampakkumise korras Võru vallale kuuluv Osula külas asuv Kontori kinnistu alghinnaga 15 000 eurot.
• Otsustati võõrandada kirjaliku enampakkumise korras Võru vallale kuuluv Orava külas asuv Solda tee 8–5 korteriomand alghinnaga 4000 eurot.
• Anda rendile kirjaliku enampakkumise korras tähtajaga 5 aastat Võru vallale Võru maakonnas Võru vallas Raiste, Lapi, Meegomäe külas ja Väimela alevikus asuvate kinnisasjade (maaüksused Jaani koolimaa, Karikakra, Staadioni, Väike-Lapi, Piiripõllu, Rammuli) põllumajandusliku potentsiaaliga kasutusalad.
• Otsustati osaleda ühisprojektides „Mahe ja muhe - lapsed, kool ja mahetoit" ja „Mahe ja muhe koostöövõrgustik" ning garanteerida projektides osalemise omaosalus.
• Kehtestati 28. oktoobril 2019 toimuval Lindora Laadal kauplejatele kange (etanoolisisaldusega üle 22 mahuprotsendi) alkohoolse joogi jaemüügi keeld.
• Kinnitati Võru Vallavolikogu revisjonikomisjoni 15.05.2019 aruanne ning Võru Vallavolikogu revisjonikomisjoni aruanne 2018. aasta tegevuse kohta.
• Muudeti Võru Vallavolikogu 12.09.2018 määrust nr 48 „Võru valla arengukava aastateks 2018-2030 ja Võru valla eelarvestrateegia 2018-2022 vastuvõtmine".

15. oktoobril toimunud vallavalitsuse istungil:

• Võeti vastu korraldus liiklusmärkide paigaldamiseks Parksepa alevikus Kesk tänavale.
• Otsustati vabastada isikud korraldatud jäätmeveost.
• Otsustati teha ettepanek Võru Jäätmekeskusele lahtiolekuaegade muutmise osas.
• Kvalifitseeriti ning tunnistati vastavaks pakkumused riigihankes "2019–2022. a lumetõrjetööde teostamine Võru valla kohalikel ja avalikult kasutatavatel teedel ning tänavatel piirkondades nr 5, 10, 13, 14, 16, 17, 27, 28 ja 32" ning tunnistati edukaks parim pakkumus ja kvalifitseeriti edukas pakkuja.
• Kinnitati väikehanke "Vastseliina alevik Võidu tn 29 hoone ümberehitamine üürielamuks põhiprojekti koostamine" ja lihtsustatud korras hanke "Kääpa Sotsiaalkeskuse hoone ehitusprojekti ekspertiis" tulemused.
• Otsustati toetada elamu rekonstrueerimise 2019 projektitaotlust.
• Kinnitati hajaasustuse programmi 2018 ja 2019 aruanded.
• Otsustati pöörduda volikogu poole projektis "EST-LAT ForestTrail" osalemiseks.
• Väljastati projekteerimistingimused Navi külas Vahtse-Luka kinnistule ehitise laiendamiseks üle 33% selle esialgu kavandatud mahust, Kääpa Põhikoolile mänguväljaku-õueala atraktsioonide projekteerimiseks, Navi külas Loodi tee 25 kinnistule hoone laienduse projekteerimiseks ja Kasaritsa külas Suur-Tammsaare kinnistule tiigi projekteerimiseks.
• Väljastati ehitusload Meeliku külas Mäetaga kinnistule üksikelamu püstitamiseks, Kose alevikus Karikakra tn 19 kinnistule üksikelamu püstitamiseks, Kelluka tänavale vee ja kanalisatsioonitorustiku rajamiseks ning Meegomäe külas Madise kinnistule abihoone püstitamiseks.
• Väljastati kasutusluba Vivva külas Lepiku kinnistul asuvale kanalisatsioonile.
• Otsustati algatada riiklik järelvalve Tamulakalda elamurajoonis asuva Tamulakalda 2 kinnistu osas ning peatada ehitustegevus kuni riikliku ehitusjärelevalve menetluse tulemuste kinnitamiseni – so alates 15. oktoobrist 2019 kuni 15. jaanuar 2020.
• Otsustati jagada Tagakülas asuv Tseapõllu katastriüksus ja Haava-Tsäpsi külas asuv Raudiku katastriüksus.
• Otsustati seada isiklik kasutusõigus Varese külas Harjumäe tee katastriüksusele Eesti Andmesidevõrk MTÜ kasuks.
• Otsustati muuta Võru Vallavalitsuse 16.04.2019 korraldust nr 218 "Isikliku kasutusõiguse seadmine Võru valla munitsipaalmaale" ning korrigeerida isikliku kasutusõiguse alasid ja skeeme.
• Otsustati anda nõusolek isikutele nende kinnistuga piirneva maatüki liitmiseks ja erastamiseks Kose alevikus.
• Määrati kohanimed.
• Anti välja korraldus Võru vallale kuuluvate põllumaade rendile andmise korraldamiseks enampakkumise korras.
• Otsustati anda tasuta kasutusse Lepassaare jaamahoone MTÜ-le Vana Vaksal.Anti üürile vallale kuuluv korter.
• Määrati sotsiaaltoetusi puudega lapse transpordikulude kompenseerimiseks ning erakorralisi toetusi.
• Määrati isikutele nõustamisteenust.
• Kinnitati lihtsustatud korras hanke "Kommipakkide/kommikarpide hankimine" tulemused.
• Määrati Võru valla kultuuri valdkonna tunnustamiskomisjoni liikmed.
• Otsustati kompenseerida isikliku sõiduauto kulud õpilastranspordi korraldamisel.
• Kinnitati Lasva Lasteaia Pargihaldjas põhimäärus.
• Kinnitati Vastseliina Gümnaasiumi, Sõmerpalu Lasteaia Lepatriinu ja Puiga Lasteaia Siilike hoolekogu koosseisud.
• Arutati koolipsühholoogi teenuse osutamist Orava koolis, Orava kooli õpetajate pöördumist eripedagoogi osas, Parksepa Lasteaia taotlust eelarveväliste kulude katmiseks, Võru valla koolivõrgu analüüsi koostamist ning laagrites ja võistlustel osalemise kulude hüvitamist.

29. oktoobril toimunud vallavalitsuse istungil:

• Kinnitati riigihanke "Ratastraktori soetamine koos lisavarustusega" pakkujate kõrvaldamise aluste kontrollimise, kvalifitseerimise ja vastavaks tunnistamise otsused ning tunnistati pakkuja edukaks.
• Algatati riigihange "Remonttööd ja invakohandused Võru valla koolides", määrati hankemenetlusviis ja vastutav isik ning kinnitati hankekomisjon ja hankedokumendid.
• Algatati lihthange "Toiduainete tarne Puiga Põhikoolile 2020", määrati hankemenetlusviis ja vastutav isik ning kinnitati hankekomisjon ja hankedokumendid.
• Kinnitati lihtsustatud korras hangete "Vastseliina aleviku Võidu tn 29 hoone ümberehitamine üürielamuks ehitusprojekti ekspertiis", "Otselepingu sõlmimine Võru valla bussiliini nr 1 teenindamiseks", "Koolitehnika soetamine Võru valla koolidele", "Koolimööbli soetamine Võru valla koolidele" ja "Kangastelgede soetamine Kääpa Põhikoolile" tulemused.
• Kinnitati Võru vallale kuuluva hoone asukohaga Võrumõisa tee 4 rendile andmise enampakkumise tulemused.
• Võeti vastu korraldused Võru vallale kuuluva kinnisvara (Solda tee 8-5, Orava küla ja Kontori, Osula küla) võõrandamise enampakkumise korraldamiseks.
• Otsustati jagada Kasaritsa külas asuv Tammsaare, Tiri külas asuv
• Tiri-Andre, Korgõmõisa külas asuv Kübe, Alaküläs asuv Saare ja Mäekülä külas asuv Metsa katastriüksus ning otsustati liita Vastseliina alevikus asuvad Tootmise tn 1, Tehase ja Pätisilla tee 2 katastriüksused.
• Otsustati seada isiklik kasutusõigus Elektrilevi OÜ kasuks Kose alevikus asuvale Tulbi ja Kirsi tänava katastriüksusele ning Osula külas asuvale Osula kalmistu katastriüksusele.
• Kinnitati hajaasustuse programmi 2018 ja 2019 aruanded.
• Kooskõlastati riikliku evakuatsiooniplaani eelnõu.
• Otsustati Kirikumäe järve silla rekonstrueerimine, Osula tänavavalgustuse remont ja Osula perearstiruumide remont.
• Arutati Kääpa koolihoonesse küla raamatukogu ruumide projekteerimise teemat.
• Määrati erakorralist toetust ning nõustamisteenust raske puudega lapse perele.
• Otsustati sõlmida munitsipaalkorteri üürileping ning sotsiaaleluruumide üürilepingud, otsustati pikendada sotsiaaleluruumide üürilepinguid ning mitte pikendada ühte sotsiaaleluruumi üürilepingut.
• Otsustati osaleda 2020. a vanemlusprogrammis "Imelised aastad".
• Otsustati hüvitada isikliku sõiduauto kulud õpilastranspordi korraldamisel.
• Kinnitati Puiga Põhikooli ning Lasva Lasteaia Pargihaldjas hoolekogu koosseisud.
• Võeti vastu korraldus kultuurivaldkonnas tunnustuse saajate kohta.
• Eraldati vahendeid reservfondist Vastseliina Gümnaasiumi oksüdeerunud tuletõrjeandurite väljavahetamiseks, Parksepa Lastaia eelarveväliste kulude katmiseks ning Võru Kergejõustikuklubi Lõunalõvi taotluse rahuldamiseks.
• Arutati Võru valla rahvaraamatukogu juhtide pöördumist põhipuhkuse pikendamiseks, Võrumaa Puuetega Inimeste Koja taotlust, Krabi kooli taotlust ujumisõppe korraldamiseks ning eraisiku taotlust katuse vahetuse toetamiseks.
• Otsustati tellida ehituseksperti tormis kahjustada saanud Sulbi küla korterelamule.

INGA LEELANSS
vallasekretär
782 1365, 5692 0660

LISANNA ELM
avalike suhete spetsialist
786 8800, 5345 0975

VÕRU VALD

Värskelt valminud objektid

Orava katlamaja ehitati ümber pelletiküttele

Eelmisel, 2018. aastal valmis vallavalitsuse tellimusel koostatud Orava sotsiaalmaja ja kultuurimaja soojusvarustuse rekonstrueerimise variantide analüüs. Analüüsi eesmärgiks oli leida sotsiaalmaja ja kultuurimaja kütvale katlamajale halukütte asemele soodsam ja keskkonnasõbralik kütteliik.

Katlamaja keskmine soojuse toodang on eelnevate aastate andmetel olnud 235 MWh/a. Halupuuga kütmisel oli soojuse arvutuslikuks hinnaks 2015-2017 aasta andmete põhjal 166 kuni 192 eurot/MWh. Analüüsi alusel otsustati katlamaja ehitada ümber puidupelletile, mille puhul on arvutuslik soojuse hind esimesel aastal 71 eurot/MWh ehk ligi 2,5 korda eelnevast odavam.

Puidupelletile tasuvuselt järgmiseks alternatiiviks osutus maakollektoriga soojuspumpade paigaldamine ehk nn maaküte. Selle variandi puhul on soojuspumpade efektiivsemat kasutust piiravaks teguriks olemasoleva küttesüsteemi teadolevalt kõrge temperatuurigraafik. Kuna hooneid ei ole plaanis enne soojusvarustussüsteemi rekonstrueerimist täielikult renoveerida (sh soojustada), siis ei saanud soojuspumbaga küttesüsteemi paigaldamist lugeda kõige otstarbekamaks soojusvarustuse rekonstrueerimise variandiks.

Uuenenud tehnoloogiaga Orava katlamaja. Foto: Võru Vallavalitsus

Katlamaja ümberehitamiseks korraldas vallavalitsus riigihanke, mille tulemusel sõlmiti hankeleping osaühinguga Santex. Katlamaja ümberehitamise projekteerimise ja ehitustööde maksumus kokku oli 46 200 eurot. Ehitustööde hulgas olid lisaks katlamaja ümberehitamisele veel kaugküttetrassi rekonstrueerimine (ca 55 jm), dünaamiliste termostaatventiilide paigaldamine kultuurimajas ja sotsiaalmajas ja kultuurimaja pööningul paiknevate küttesüsteemi magistraaltorude soojustamine. Tööd valmisid selle 2019 aasta septembris.

Osula kalmistule rajati trepp

Osula kalmistu paikneb väga ilusa mäe nõlval. Samas on selle ilu hinnaks raskendatud juurdepääs. Olukorra parandamiseks otsustati sel aastal rajada kalmistule trepp. Trepi ehitamiseks sõlmis vallavalitsus lepingu osaühinguga KKK Partners. Tööde maksumuseks kokku oli 8880 eurot.

JURIS JUHANSOO
abivallavanem

Vee-ettevõtte jätkusuutlikkus

AS Võru Vesi tutvustas oktoobri alguses viiele Võrumaa ja Põlvamaa omavalitsusele ettevõtte jätkusuutlikkuse uuringut ning lähiaastate investeeringute kava.

Keskkonnalahendused OÜ poolt koostatud jätkusuutlikkuse uuringus on antud hinnang vee-ettevõtte poolt osutatava ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni (ÜVK) teenuste jätkusuutlikkusele haldusreformijärgsetes oludes ja regionaliseerumisele suunatud veemajanduse tingimustes.

Uuringus selgub, et AS-i Võru Vesi laienemine osadesse või kõikidesse analüüsitud ÜVK tegevuspiirkondadesse ei tekitaks olulist muutust vee-ettevõtja poolt pakutava veehinna kujunemisel, kuid laienemine aitaks hoida tariifi liituvates piirkondades oluliselt madalamana kui eraldi tegutsedes jätkates. AS-i Võru Vesi liitumisel väiksemate vee-ettevõtetega suureneksid müügimahud, kuid samas tegevuskulud märkimisväärselt ei kasvaks. Seega on liitumine oluline ka AS-ile Võru Vesi.

Teise punktina tutvustas AS Võru Vesi investeeringute kava kuni 2022. aastani, mille kogumaht on 17,3 mln eurot. Sellest Võru linn 8,9 mln, Võru vald 3,6 mln, Antsla vald 3,1 mln, Kanepi vald 1,5 mln, Rõuge vald (Haanja piirkond) 0,2 mln eurot. Suurimateks investeeringuteks Võru linnas lähiaastatel on vee- ja kanalisatsioonitorustike ehitamine Vilja, Võrusoo ja Kubija piirkondades ning mitmel teisel tänavatel, Niidu tn reoveepumpla rekonstrueerimine, Võru linna reoveepuhasti mudatöötluse rekonstrueerimine ja reoveepuhasti laiendamine ja kriisiolukorra seadmete soetamine (pumplatesse elektrigeneraatorid). Võru vallas on planeeritud vee- ja kanalisatsioonitorustike ehitus Võrumõisa küla (sh Konnametsa) ja Navi küla (Ehitajate tee) piirkondades, Navi küla puurkaevu ja Järvere hooldekodu piirkonna reoveepuhasti rekonstrueerimine. Antsla vallas teostatakse Antsla linna reoveepuhasti ja veetöötlusjaama rekonstrueerimised, Kobela ja Antsla linna vahelise survekanalisatsioonitorustiku rajamine, Vana–Antsla aleviku ühisveevärgi- ja ühiskanalisatsioonirajatiste rekonstrueerimine. Kanepi vallas on plaanis Valgjärve küla ühisveevärgi- ja kanalisatsioonitorustiku ning reoveepuhasti rekonstrueerimine. Rõuge vallas on vajalik teostada Ruusmäe reoveepuhasti rekonstrueerimine. AS Võru Vesi on saanud mitme eelnimetatud projekti elluviimiseks raha Euroopa Liidu Ühtekuluvusfondist ja SA Keskkonnainvesteeringute Keskusese keskkonnaprogrammist ning järgnevatel aastatel jätkatakse raha taotlust eelmainitud programmidest.

Omavalitsusjuhid ettekannet kuulamas. Foto: AS Võru Vesi

AS VÕRU VESI

Avati esimene avalik proaktiivne teenus

Sotsiaalkindlustusamet sai valmis esimese proaktiivse teenuse ning avas täna oma iseteeninduse, kus esimesena saavad lapsevanemad kasutada taotlustevaba perehüvitiste teenust. Amet maksab iga kuu 44 miljoni euro eest 156 000 inimesele peretoetusi ja 19 000 inimesele vanemahüvitist.

Sotsiaalkindlustusameti juhi Egon Veermäe sõnul soovib amet pakkuda inimestele lihtsaid, kasutajamugavaid ja proaktiivseid teenuseid. Oluline on ka administratiivkulude vähendamine. ***„Lähtume teenuste arendamisel põhimõttest, et kui riigil on vajalik informatsioon olemas, ei pea me seda inimeselt enam üle küsima. Proaktiivsus meie teenustes tähendabki seda, et kui perre sünnib laps, siis rahvastikuregistri sissekanne aktiveerib kõik järgmised teenused, ilma et inimene peaks selleks taotluse esitama,“*** rääkis Veermäe. ***„Meie perehüvitiste teenus on esimene sündmusepõhine teenus Eestis ja me soovime liikuda täielikult taotlusevabade teenuste suunas,“*** lisas ta.

Hetkel saavad lapsevanemad iseteeninduses kinnitada neile tehtud perehüvitiste e-pakkumist. Kui lapse sünd on rahvastikuregistris registreeritud ja talle on pandud nimi, saadab sotsiaalkindlustusamet vanema(te)le e-postiga teavituse perehüvitiste saamiseks. Inimesel tuleb toetuse saamine iseteeninduses kinnitada.

„Pakkumuse kinnitamine on oluline, sest iseteeninduses saab pere enda hüvitisi planeerida, näiteks kumb vanem hakkab saama vanemahüvitist,“ tutvustas uut moodi perehüvitiste teenust sotsiaalkindlustusameti e-büroo juht Kersti Vaikmaa. ***„Tegime perehüvitiste teenuse võimalikult mugavaks – ei mingit taotlust, ei mingit allkirjastamist, lihtsalt – siin on su raha, millele sul on õigus, tee oma valik,“*** rääkis Vaikmaa.

Inimesed saavad iseteeninduses üle vaadata ka oma kontaktandmeid, et tulevikus jõuaks info pakutavatest teenustest nendeni. ***„Näiteks kui perre on sündimas laps, soovitame neil e-teeninduses üle vaadata oma e-posti aadress, et pärast lapsele nime panemist jõuaks teavitus perehüvitiste pakkumiste kohta inimeseni võimalikult kiiresti,“*** rääkis Vaikmaa. Tulevikus saab iseteeninduses näha ka ametilt laekunud makseid. Õige pea saab iseteeninduskeskkonnas sotsiaalkindlustusametiga suhelda.

Nortali arendusüksuse juht Eestis Ats Albre sõnul on proaktiivsete teenuste näol tegu unikaalse innovatsiooniga kogu maailmas. ***“Teenus puudutab vahetult suurt hulka Eesti rahvastikust, kelle jaoks on teenused nüüd vaid kinnituse kaugusel. Proaktiivsete teenuste pakkumiseks töötab taustal keerulistel algoritmidel põhinev automaatika ning on tehtud suuremahulisi ja põhimõttelisi muudatusi organisatsiooni protsessides, lähtudes kodaniku kui lõpptarbija vajadustest,”*** lisas Albre.

Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskuse sotsiaalkaitse talituse juht Tuuli Pentjärv ütles, et perehüvitiste teenuse arendamisel loodi mikroteenustele toetuv arhitektuur. ***„Tänu sellele saame arenduses eraldada korduvkasutatavad komponendid ja konkreetset äriteenust toetavad komponendid. Samuti võimaldavad mikroteenused agiilset arendust, kus saame pidevalt täpsustada ärinõudeid, küsida kasutajatelt valminud tööle tagasisidet ning reageerida tegelikele vajadustele,“*** lisas ta. ***„Meie arenduspartnerid on agiilse arendusemetoodikaga väga hästi kaasa tulnud. Arendused jätkuvad ja saame vastavalt klientide tagasisidele lahendusi korrigeerida ja täiendada,“*** lisas Pentjärv.

Järgmisena muudetakse mugavamaks abivahendite saamine ja vanemapuhkuste teenus, seejärel pensionid ja sealt edasi kõik teised ameti toetused ja teenused.

Iseteeninduse puhul on kasutajate kaasamine ja nende vajadustega arvestamine olnud erilise tähelepanu all. Trinidad Wisemani tegevjuht Ander Tenno ütles, et kohe, kui hakati lahendust disainima, testiti esimesi mõtteid peatsete lapsevanematega. ***„Kokku testisime kolme prototüübi versiooni ja viimase tegime ka avalikkusele tagasiside andmiseks kättesaadavaks. Lisaks rakenduse loogikale ja funktsioonidele on ka sõnakasutuse ja tõlgete arusaadavus ja selgus perehüvitiste teenuse reaalsete kasutajatega üle kontrollitud. Iseteeninduse väljanägemise puhul oleme silmas pidanud seda, et riigi infosüsteemidel oleks sarnane välimus,“*** lisab Tenno.

Iseteenindusse saab siseneda sotsiaalkindlustusameti kodulehe kaudu aadressil iseteenindus.sotsiaalkindlustusamet.ee. Keskkonda saab sisse logida ID-kaardi, mobiil-ID või Smart-ID-ga.

Sotsiaalkindlustusameti iseteeninduse ja perehüvitiste tööd viisid ellu TEHIKu lepingupartnerid: e-teenused arendas Nortal ning teenuse kasutajaliidese lõi Trinidad Wiseman.

Perehüvitiste teenust tutvustava video leiad Sotsiaalkindlustusameti YouTube'i videokogust.

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Eakate festivali järelkaja

Sotsiaalminister Tanel Kiik eakate festivalil. Foto: Lisanna Elm

Idee korraldada Võrus maakondlik eakate festival, sai alguse 28.augustil 2018.a korraldatud mõttetalgutel, kus olid koos Võrumaa kõikide valdade esindajad, sotsiaal-ja kultuuritöötajad. Eelneva uurimuse tulemusena selgus, et maakonna 65+ eakast on aktiivselt kaasatud kogukonna tegevustesse ligikaudu 10%. Parimad võimalused on Võru linnas, kus on aktiivselt tegutsev pensionäride päevakeskus. Eesmärgiks sai anda rohkem võimalusi eakatel kaasa lüüa oma eakaaslastega ühistegevustes, et mitte jääda üksi koju (palju on üksi elavaid eakaid). 2018 aasta lõpuks oli moodustatud nõukoda, kes hakkas aktiivselt tegelema festivali korraldamisega.

30. septembrist 2. oktoobrini toimuski Võru kultuurimajas Kannel esimene eakate festival „Kotost vällä, tõistõ mano!“. („Kodust välja, teiste juurde“). Kolme päeva jooksul said Võru maakonna eakad osaleda tegevustes kultuurimaja kõikides saalides ja fuajees. Festivali esimene päev algas kultuurimaja Kannel teatrisaalis showetendusega „Laheda Anni tulõ kotost välla“ Selles anti humoorikas ülevaade Võru pensionäride päevakeskuse tegevustest. Järgnesid pidulikud avakõned ja Rolf Roosalu hinge ja südant soojendav tervituskontsert. Edasi oli võimalus valida, kas vaadata kuulata valdade isetegevuslaste esinemisi kontsertsaalis, kuulata loenguid, vaadata näitusi või osta midagi koju kaasa. Ja nii kolmel päeval järjest. Tegemist vaatamist jagus terves kultuurimajas. Linastus film „Tõde ja õigus“, Indrek Taalmaa andis monoetenduse, rohkesti vaatajaskonda meelitas kohale Soome – Eesti sõpruspulm. Selles esinesid Võru päevakeskuse sõbrad Kesk- Soomest Puolankast. Loengusaalis olid huvitavad esinejad: psühholoog Toivo Niiberg rääkis üksindusest ja üksildusest, ortopeediaosakonna juhataja Mart Parv elust peale liigeste vahetamist, Elar Saarik korilase turvalisusest, Swedbank'i töötaja tutvustas eakatelt raha väljapetmise skeeme. Olid loengud, kuidas väärikalt vananeda ja kuidas hakkama saada tänapäeva liikluses.

Fuajees müüsid oma toodangut talud, apteegid, pakuti tasuta teed ja kaeraküpsist, oli võimalus osta suppi. Igal päeval toimus ka loosimine, kus auhinnaks oli Vilja Selver välja pannud tervisliku kotikese. Loosimisi viis läbi Toomas Sarapuu. Võiduvõimaluse sai üks inimene igast vallast, kes oli loosimiseni kohal. Festival lõppes 2. oktoobril ansambli Heino Tartes ja sõbrad kontserdiga. See oli üks hoogne ja inimesi liitev esitus. Üldse jäi festivalist mulje, et inimesed olid rahul, ei näinud mossis, ega nurisevaid inimesi. Oli ammuste tuttavate taaskohtumisi, oli uute sõprade leidmist, oli lihtsalt rõõmu, osavõtmist ja kaasaelamist.

Esimene Võru maakonna festival oli osavõtjate rohke. Endid oli kirja pannud üle 1300 inimese. Tahame edaspidigi korraldada samalaadset üritust eesmärgiga kaasata järjest rohkem vanemaealisi inimesi ühistegevustesse. Arvan, et tõhustub koostöö kõigi omavalitsuste eakatega, mis on meie tegevuse põhieesmärk. Oluline on seda koostööd hoida aktiivsena ja jätkusuutlikuna. See on võimalik, kuna saime uusi kontakte ja huvitavaid mõtteid edasiseks koostööks. Arvan, et esimene eakate festival Võrumaal läks korda.

KERSTI MÄESAAR
Võrumaa Pensionäride Ühing

TÕN 2019 lühikokkuvõte

Võru valla aasta õppija, õpi- ja õpetamistegude tegijad. Pildil vasakult: Ülle Tillmann, Siiri Konksi, Aire Pindis, Priidu Teppo, Lisanna Elm, Piret Otsatalu, Irina Porohnja. Foto: Egle Davõdov

Võrumaa Keskraamatukogus tänati 16. oktoobril Täiskasvanud Õppija Nädala (TÕN) 2019 raames Võru maakonna aasta õppijate, õpitegude ja koolitajate nominente. Maakonna *aasta õppijaks* valiti **Aive Adler** Rõuge vallast. Samas kategoorias tunnustati nominentidena **Lisanna Elmi** (Võru valla aasta täiskasvanud õppija 2019) ja **Helle Reiljani**.

Tunnustuse pälvisid kaks Võru valla *õpitegu*: "Aire Pindis on aldis oma oskusi jagama" – **Aire Pindis** (Pintmann Grupp OÜ, Lasva Käsitööselts) ja "Õpitoad lõõtspilli huvilistele nii mängijatele kui ka pilli valmistajatele" – **Priidu Teppo** (MTÜ A. Teppo Lõõtsatalu). Naaberomavalitsusest said tunnustatud **Kristel Onno** (MTÜ Võru Loomeselts), kes korraldas Vana-Võrumaa Pärimuskooli 2018 ning **Lilian Freiberg** õpiteoga "Rahvapärimuslikke traditsioone ja kohapärimusi väärtustavad koolitused ja õppepäevad Karula rahvuspargi aladel".

Aasta **koolitajaks** valiti **Irina Porohnja** Võrumaa Kutsehariduskeskusest.

Õpitund Võru vallas

TÕN-i raames toimus esimest korda üle-eestiline täiskasvanuhariduse sündmus "Õpitund". Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioon ANDRAS kutsus kõiki täiskasvanuid sõltumata asukohast, ühe tunni jooksul midagi uut õppima kas üksi või kaaslastega. Osula Raamatukogu ja Osula Põhikooli ilutegijad meisterdasid **Ülle Hummali** juhendamisel endale "EHE sügisehe" loometunni raames aastaaja värvidest inspireeritud prossi. Ühe õppija jaoks oli see esimene kord ehet valmistada. Võib öelda, et õppimine pakkus kõigi jaoks igati eheda elamuse – hetke, mil unustad argimured.

LISANNA ELM
avalike suhete spetsialist
786 8800, 5345 0975

Sektsiooniga Brüsselis

Ühispilt Andrus Ansipiga. Foto: Lea Rand

8. - 9. oktoobril külastasid Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu juhatuse ja maaraamatukogude sektsiooni liikmed Andrus Ansipi kutsel Euroopa pealinna Brüsselit. Võrumaa esindajana maaraamatukogude sektsioonis osalesin samuti huvitav-harival külaskäigul. Kahe päeva sisse mahtusid Euroopa Parlamendi ja rahvaraamatukogude innovatsioonimessi "Generation Code:born at the library" külastus. Messil osales Euroopast 10 raamatukogu ning oli väga meeldiv näha nende seas Tallinna Keskraamatukogu. Esimese päeva lõpetas õhtusöök koos saadiku Andrus Ansipiga ja järgmisel päeval toimus tutvumine Euroopa pealinnaga.

TEA KALLASTE
Lasva Raamatukogu direktor

Täiskasvanud õppijad ja ehedad ehtekunstnikud. Foto: Lisanna Elm

Vana-Vastseliina raamatukogust

Looduses on suvi ruumi andnud sügisele. Pikad õhtud kutsuvad lugema. Ka suvelugemine toimus aktiivselt. Eriti hoolsasti külastasid suvel raamatukogu lapsed. Paremateks suvelugejateks olid Annabel, Sandra, Lola, Nora, Kristiina , Liina ja Marcus. 29. augustil oli lugemissuve lõpetamine, kus paremad lugejad said tunnistused. Lõpetuseks vestlesime loetud raamatutest. Laste suvistest joonistustest ja meisterdustest koostasime näituse.

Suvele tagasi vaadates meenub juunilõpu reis Narva. Kuuendal augustil külastasid Vana-Vastseliina raamatukogu Eesti raamatukogude 39. suveseminarist osavõtjad, et tutvuda raamatukogu kodulootööga. Sügisel toimuvad raamatukogus traditsioonilised üritused. Täiskasvanud õppija nädalal kohtus raamatukogus lugejatega Võrumaa muinsuskaitseameti nõunik Tiina Pettai, kes tutvustas muinsuskaitse ja pärandkultuuri olukorda Võrumaal ja vastas küsimustele. Pahatihti me ei märkagi meid ümbritsevaid väärtusi, mida peaksime säilitama. Tutvuda sai näitusega „Vana maja väärtused ja hooldamine“. 20. – 30 oktoobrini on raamatukogupäevad „Kohtume raamatukogus“, kus esiplaanil on eesti kirjandus.

11.-17. novembri toimuva Põhjamaade kirjandusnädala teema on „Pidu Põhjalas“, aasta raamatuteks Astrid Lindgreni „ Pipi Pikksukk“, Jostein Gaarderi „Sofie maailm“ ja Karin Blixeni „Babette`i pidusöök“. Neid raamatuid loeme koos raamatukogus. Põhjamaade kirjandusnädalast võtavad osa Põhja- ja Baltimaad. Toredaid kohtumisi ja mõttevahetusi teiste lugejatega!

TIIU PIHLA
Vana-Vastseliina raamatukogu direktor

Aasta täis mõnusaid tegevusi Pühajõe piirkonnas

Teadmiste päev iseendale. Fotod: Isabell Helimets

Osula Külaseltsi eestvedamisel ja LEADER projekti toetusel on toimunud hulgaliselt erinevaid ettevõtmisi Pühajõe piirkonna rahvale.

Osula koolimajas tähistati vabariigi aastapäeva ja Osula küla 380. esmamainimise päeva piduliku aktusega ning sellele järgneva peoõhtuga. Peosaal oli rahvast pilgeni täis, lustida sai kogu perega. Sellel ajal kui vanemad keerutasid tantsupõrandal „Univere Laine“ saatel jalga, oli laste päralt koolimaja väike saal, kus põnnidest teismelisteni jagus tegevusi terve õhtu. Ürituse tegi eriti suurejooneliseks LEADER projekti toetusel soetatud suurepärane tantsupõrand, efektne valguspark ning iga esineja unistuste moodullava. Oli tõeline kogukonnapidu.

Ürituste sari sai jätku naistele suunatud koolitustega: „Aktiivne ja terve naine – kogukonna alustala“. Aprillis toimus külaseltsi ruumis esimene koolitussari „Teadmiste päev iseendale“, kus hinnatud pediküürija, juuksur ja kosmeetik jagasid oma nippe ja uusimaid trende kokkutulnutele. Õdusa atmosfääri lõi ja maitseka snäkilaua organiseeris Emmeliine OÜ.

Suur suvine ettevõtmine oli 2-päevane kogupere reis naaberriiki Lätimaale. Reisi eesmärgiks oli külastada Põhja-Lätis asuvaid atraktiivseid vaatamisväärsusi, tutvuda kogukondadega ja aktiivsete kohalike eestvedajatega. Kuna reisiseltskond oli kirju, tuli igale huvigrupile pakkuda miskit põnevat. Meessoost reisisellidele pakkus põnevust nõukogude ajal ehitatud tuumasõjaks valmisoleku varjend Ligatnes ja Tukumsi ettevõtja õllevabrik. Laste lemmikud olid Rakši loomapargis ringi kepsutavad alpakad ja majesteetlikud kaamelid. PURE šokolaadivabriku maiustustele ei suutnud keegi vastu panna. Naispere tegi sisseostud Straupe taluturult, et aimu saada naabrite toiduturu maitsetest. Palju imetlust ja tunnustust pälvis pereettevõte, kelle hobiks ja sissetulekuks oli õlgedest valmistatud loomad, linnud, inimesed jm kujud. Reis andis positiivseid elamusi ja hulgaliselt põnevaid ideid, mida oma kogukonna tegevuses edaspidi kasutada.

Oktoobris jätkus naistele suunatud koolitussari „Teadmiste päev iseendale“, seekord hoopistükkis trendikamate teemadega. Naise missioonist, naiseks olemise maagiast, naise võimekusest armastada ning jagada seda armastust enda ümber olevatele inimestele. Kuidas selle kõigega toime tulla ning väekaks naiseks jääda? Ja kas naeruteraapia aitab kõikide hädade vastu? Igatahes vanarahvatarkusel on tõetera sees – naer on tõesti terviseks! Lisaks vaimu koolitamisele tehti koolitus naiste kehale, õigem oleks öelda naise keha kõige paremale osale – puusadele, kui ladina tantsude õpetaja abiga püüdsid koolitusele tulnud oma kehaosad üles leida ja muusika rütmis liikuma saada.

Koostööprojekti kirjutades, oli mõeldud ka kogukonna noorte tegevustele, mille raames Osula koolinoored osalesid programmis “Ettevõtlik kodanik”. Lõbusas rollimängus said nad end proovile panna ettevõtte majandamises, omandasid vajalikke teadmisi raharinglusest, kust raha tuleb ja miks me makse peame maksma. Oli neid noori, kes võtsid tegevust lõbusa mänguna, kuid ka neid, kes mõttetegevuses maksimumi andsid. Õpetlik oli koolitus igal juhul ja andis mõtteainest veel pikemaks ajaks.

Lisaks LEADER projekti raames toimuvatele tegevustele toimus külaseltsi eestvedamisel teisigi toredaid ettevõtmisi. Märkimist väärib juba 4 aastat toimuv Pühajõe käsitöölaat, kus omavalmistatud käsitööd saavad müüa need väikeettevõtjad, kes suurtel laatadel varju jäävad. Laat on kogunud tuntust üle Eesti, laada asukoht mõnusalt hubane ja enamus kauplejaid on leidnud tagasitee järgnevatele laatadele Varesel.

Osula kandi ümbruses on üle 20 pärandkultuuri või ajaloolise objekti, sh pühapaigad, endised koolitared, mõisaaegsed hooned, hiiepuud. Näiteks tõrvaajamiskivi Osula keskuses on üks ainulaadsemaid säilinud Eestis, mille olemasolu ning lugu teavad vaid vähesed inimesed. Külaseltsi eestvedamisel ja KOP projekti toetusel võeti ette pärimusobjektide kaardistamine ja pildistamine. Huvilisel oli võimalus kaasa lüüa avastusmatkal, tutvumaks objektide asukohaga ning kohalugudega. Edaspidi on plaanis kokku kogutud materjalist valmistada trükis ja infotahvel. Lõpppunkt pandi Ahto Kaasiku hariva loenguõhtuga, kus lektori ainulaadsed teadmised ja kogemuste pagas eestluse kujunemisloost on oluline info, ilma seda tundmata jäävad arusaamad ja teadmised meie rahvakultuurist tunduvalt vaesemaks.

Traditsiooniliseks ettevõtmiseks oli perepäev Harjumäel, kus päeva läbivaks teemaks Mummud ja Täpid. Palju elevust tekitas *moeshow*, kus mannekeenid näitasid igas suuruses ja värvitoonis moekaid uusi ning vanu täppiderohkeid kleite-kostüüme. Tantsuliste vahepaladega andsid üritusele hoogu juurde Katariina tantsijad, kõige minevam maiustus oli Mummutite letilt, tehnilisi oskusi sai lihvida Minifarmi mängulaual ja üleliigne energia välja elada batuudil.

Nii me siin Pühajõe piirkonnas elame ja toimetame. Tulemas on veel mitmeid toredaid üritusi, jälgige reklaami Osula külaseltsi Facebook'i lehelt ja külastage meie seltsi kodulehte www.osula.ee. Kuni su küla veel elab, elad sina ka!

MARET SOON
MTÜ Osula Külaselts

Liikumisteadmisi iseendale.

Sõmerpalu Teenuskeskuses avati küünlapood

Võrumaal Sõmerpalus looduslikke käsitööküünlaid valmistav Kaabsoo küünlakoda avas küünlakojas oma küünlapoe.

"Oleme päris oma küünlapoe mõtet põrgatanud juba pikka aega. Pärast tootmise Sõmerpalusse kolimist tekkis selleks avarate ruumide näol hea võimalus," rääkisid Kaabsoo küünlameistrid Reimo Ani ja Agur Piirisild, ***"ka meie kliendid on korduvalt väljendanud huvi osta ahjusooje küünlaid otse küünlakojast."*** Küünlapoe kaubavalik ei piirdu ainult Kaabsoo käsitööküünaldega. ***"Lisaks oma tavapärastele küünaldele pakume ka erilisemaid küünlaid, mis tavaliselt poelettidele ei jõua, küünlatarvikuid ja käsitööna valminud küünlaaluseid,"*** lisas Reimo Ani. Samuti lisandub lähiajal poe kaubavalikusse ka teiste kohalike meistrite käsitööd.

Kaabsoo küünlapood asub Sõmerpalu Teenuskeskuses ja on avatud tööpäeviti kell 11–17. Muudel aegadel on võimalik küünlapoodi külastada kokkuleppel.

REIMO ANI
ettevõtja

Kaabsoo küünlad. Foto: OÜ Stilus Lingua

Lumelükkamine vallas

Sügis on juba poole peal ja esimesed lumehelbedki ära nähtud, ilmselt on mingi aja jooksul ka suuremat lund oodata, ega siis tali taeva jää.

Et ka lumerohkel perioodil oleks kõik valla teed normaalselt läbitavad, on vallal lumelükkajad kõikides valla piirkondades tänaseks olemas. Põhilised on lükkajad samad, kes eelmisel aastal.

Et lumetraktorid saaks normaalselt teid lumest puhtana hoida ja ka traktorite peeglid ja klaasid terveks jääksid, peaksid kõik teede äared olema võsast ja okstest, mis lume raskuse all teele kaarduvad, puhastatud. Teeregistris olevad valla teed on suuremas osas võsast 1-2 meetri laiuselt puhastatud, tegeleme ka kõrgemate teele kaarduvate puuokste eemaldamisega.

Palve erateede omanikele

Palun puhastage oma kinnistuni viivad teeservad vähemalt 3,5 meetri kõrguselt puude okstest ja võimaluse vähemalt ühe meetri laiuselt mõlemalt poolt teed võsast ja muust, et oleks tagatud lumetõrjetehnika ohutu juurdepääs majapidamistele.

Kui seda nõuet ei ole täidetud, on lumelükkajal õigus – eriti lõikamata okste puhul – jätta see tee lükkamata, tehes hetkeolukorrast pilti. Ilupõõsad, puuistikud, kivid, kanalisatsiooni rajatised jms tuleb tähistada viisil, et need oleksid nähtavad ka pimedal ajal ning olenemata lumekihi paksusest (nt tähistada helkurribadega, postidega, saadaval ehituskauplustes).

Kui kellegi ei ole jõudu või võimalusi nende tööde tegemiseks, võib julgesti pöördud valla poole abi saamiseks. Loodan, et üheskoos tegutsedes saame ka parima tulemuse.

Infot ootan telefonil **529 0640** või e-posti aadressil peep@voruvald.ee.

Seniks aga ilusat sügise jätku!

PEEP KIMMEL
teedespetsialist
735 5058, 529 0640

VÕRU VALD

Maskeeritud luuletaja Parksepa lasteaias

Ühel sügispäeval tuli Parksepa lastaeda Nõia-Ellaks maskeerunud naisterahvas, tal oli pikk lapitud seelik ja mitmevärvilised juuksed. Käskisin lastel küsida, kas Nõia-Ellal on ka päris nimi. Selgus, et on küll – Helin Vill. Edasi kuulasimegi tema elust ja tegemistest.

Helin on kasvanud Võru vallas Tagakülas, õppinud Võrus Kesklinna koolis ja Parksepa Keskkoolis. Temalt on ilmunud lastele luulekogud Imede tuba (2014), Väike väle lepatriinu (2013) Õnneseen (2015) ja proosaraamat Nööbikese seiklused Mesimuraka talus (2018). Täiskasvanutele ilmus 2017.aastal luulekogu Olla olemas kellegi jaoks. Helin saab inspiratsiooni kodust, loodusest, lastest. Ta illustreerib oma raamatud ise. Kohtumise lõpuks selgus, et ta on luuletaja, keda kuulates hakkavad laste silmad särama.

ELVI MÄÄR
Parksepa raamatukogu direktor

Positiivne seos tervise ja liikumise vahel algab lihtsatest asjadest!

Tervistedendava lasteaiana väärtustame tervislikke eluviise – korraldame erinevaid liikumistegevusi värskes õhus, kasvatame ise oma väikses lasteaia aias nii aed- kui puuvilju, mis paneb naeratama ning igapäevastest väikestes asjadest rõõmu tundma. Õuesõpe on Parksepa Lasteaias juba ammu popp, meil on palju liikumistegevusi ja õppetegevust õues.

Lasteaialaps ei pea õppima laua taga ega toas. Iga rühma õpetaja saab õppetegevusi ja mänge korraldada laste liikumisvajadust arvestades. Mäng ja liikumine on ju põhilised lapse tegevused, läbi mille saab lastes tekitada huvi liikumise vastu. Liikumistunnid on lõbusad, loovad ja fantaasiaküllased. Kõige olulisem lapseea kehalise aktiivsuse juures on see, et lastel kujuneb välja harjumus olla kehaliselt aktiivne ja seda nautida, harjumus sportida, usk oma kehalistesse võimetesse, vajadus liikumise järele. Sel moel on võimalik kujundada välja kehaliselt aktiivne eluviis ka edaspidiseks eluks. Igapäevaselt aktiivne laps on aktiivne ka täiskasvanuna.

Lasteaia tervistedendava meeskonna eesmärgiks oli sellel aastal teha midagi üheskoos, midagi, mis tundub nii tavaline, samas aga nii uus ja teistsugune. Kevadest sügiseni olid nii lapsed, lapsevanemad kui kolleegid kaasatud erinevatesse koostegemistesse. Ühiselt käidi kõndimas Väimelasse ja tagasi, liikumisõpetaja eestvedamisel toimus nii lastele kui töötajatele aktiivse liikumisega orienteerumine lasteaia õuealal. Kogu lasteaiaga võeti osa Euroopa spordinädalast, mille raames toimus spordipäev peredele, kus jätkus liikumisrõõmu ja lusti nii suurtele kui väikestele. Toimusid sportlikud tegevused Väimela Tervisekeskuses, matk Luhasoosse ning liikumishommikud lasteaias.

Suurimaks ettevõtmiseks oli Võrumaa Spordiliidu poolt korraldatud pikamajooksude sarjast osa võtmine. Parksepa Lasteaeda esindasid kõigil 12 jooksul nii personal kui lapsed vähemal või suurema hulga osalejatega.

Lasteaia meeskond on lastele eeskujuks aktiivse liikumise ja tervislike eluviiside poolest. Personal hindab liikumise tähtsust nii emotsionaalsest kui ka füüsilisest küljest. Liikumise kaudu saab ju positiivseid emotsioone kõige loomulikumalt väljendada. Elus tuleb ette palju olukordi, kus ei piisa soleerimisest, oluline on meeskonna tulemus. Koos sportimine aitab luua meeskonna ühtsustunnet, suurendab hoolivust ja arvestamist. Usun, et kõik need koostegemised panid paljud südamed rõõmustama tervislikust eluviisist, mida igapäevaselt järgida!

MAIRE POST
Parksepa Lasteaia direktori asetäitja

Õpikeskkonna kujundamine Lasva lasteaias

Lasva Lasteaias Pargihaldjas rakendatakse Reggio Emilia metoodikale toetuvat projektõpet alates 2017.a. sügisest. Projektõpe võimaldab lähtuda lapsest, tema huvist. Õpetaja ülesandeks on pakkuda kogemusi, kavandada, suunata, luua soodne keskkond ja korraldada mitmekesiseid tegevusi nii, et laps saaks aktiivselt neis osaleda ning ise teadmisi omandada. Oluline on ka lapsevanemate kaasamine. Lasteaias toimuvale projektõppele on tulnud väga positiivne tagasiside vanematelt ning ka nende panus rühmategevustesse on kasvanud.

Lasteaia asukoht looduse keskel on projektõppe läbiviimiseks suurepärane õpikeskkond, kus saab läbi viia mitmesuguseid tegevusi. Metsahaldja rühma lapsed on tõelised õuelapsed, kellele meeldib õues õppida ja seal tegutseda iga ilmaga. Õues laste tegevust jälgides selgus, et pori, vesi, liiv on laste lemmikvahendid. Lapsi köidab päris elu, päris asjad. Lähtudes laste huvist, otsustasid rühma õpetajad Ave, Terje ja õpetajaabi Merike rajada õuealale poriköögi, kaasates nii lapsi kui lapsevanemaid. Isad meisterdasid kööginurga euroalustest, laudadeks sobisid vanad kaablirullid, nõudena said kasutust vanad kööginõud, mis on tänuväärne taaskasutus. Lisaks valmis ka kiviktaimla. Iga laps tõi lasteaeda oma kivi, ühiselt veeti mulda ning valmiski peenar, kuhu lapsed istutasid lillesibulaid. Kevadel saab igaüks oma silmaga näha, mis nendest sibulatest kasvab. Metsahaldjad toimetavad kooskõlas looduse rütmiga ja õpivad hoidma kodukoha loodust. Nende õpiõu on nagu Tallinna linn, mis ei saa kunagi valmis – kevadeks on juba uued plaanid.

Metsahaldjate eeskujul plaanivad ka teised rühmad koostöös vanematega kujundada õues õpikeskkonda, kus lapsed saaksid aktiivselt tegutseda, ise kogeda ja avastada. Seni on metsahaldjad lahkesti nõus lubama ka teiste rühmade lastel poriköögis mängimas käia. Suur tänu Metsahaldja rühma vanematele abi eest.

Meie toredas ja lastesõbralikus Lasva lasteaias on sõimerühmas veel kohti kõige pisematele. Tulge lasteaiaga tutvuma, ootame rõõmuga uusi pisipõnne!

PIIA NARVIK
direktori asetäitja

AVE TAALVELT
õpetaja

Poriköögis on tore! Foto: Terje Puniste

Väimela lasteaia väärtuste kohver

See Väimela lasteaed on nii tore ja palju rõõmu meil toob, kõik ilusad mõtted meil tegudeks loob. Saab oma käega kõike siin teha, oma silmaga kõike siin näha, nii et meil kõigil on rõõmus ja hea. Öeldakse, et seal, kus on lapsed, valitseb kuldne ajastu. See ongi lasteaiaelus kõige võluvam, et ükski päev ei kordu kunagi endisel kujul. Õppeaasta algusest on möödas vähem kui kaks kuud, kuid meie päevad on kirjud nagu sügislehed. Olemegi oma väärtuste kohvrisse kogunud järgnevad meeldejäävad hetked sellest sügisest:

> Õppeaasta algas teadmistepäeva tähistamisega Karu aabitsa ainetel, kus korrati üle tähtsamad reeglid lasteaias, söödi Karu-ema küpsetatud kringlit ning mängiti lõbusaid laulumänge.

> Lasteaed liitus üleeuroopalise spordinädalaga, mille raames toimusid hommikuvõimemine personalile, liikumismängude päev ning matkapäev kõikides rühmades. Iga personali liige pani kirja oma sportlikud tegevused nädala jooksul, mille põhjal võib öelda, et Väimela lasteaia personal harrastab väga erinevaid sportlikke tegevusi. Kõik said selle eest ka auhinnatud kas üleeuroopalise spordinädala koti või lasteaia meenega.

> Õpetajate päeval oli lasteaias külas oma Teaduste Labor, kes tunnustas kõiki personali liikmeid temale omase tiitli, kuldse kaardi ning väikese meenega. Juba Albert Einstein on öelnud: Teadus ei ole ega hakkagi olema lõpetatud raamat. Iga edu toob kaasa uusi küsimusi ja iga areng uusi väljakutseid.

Muti kohvik. Foto: Väimela Lasteaed Rukkilill

> Säravamad tiitlid olid: aasta rööprähkleja (abistab igal rindel); aasta mesilane (kogus palju teadmisi erinevatelt koolitustelt, robootika edendaja), aasta igiliikur (energiapomm ja pidevas tegevuses), aasta säde (soe ja sõbralik kõigi suhtes, robootika teerajaja meie lasteaias), aasta moeguru (näeb välja alati kaunis ja esinduslik) jne.

> Rahvusvahelisel muusikapäeval olid kõik meie maja suured ja väikesed oodatud saali muusikahommikule. Esinesid nii lapsed kui õpetajad. Kõlasid kõik meie maja meloodiapillid ja neile lisasid vürtsi erinevad rütmipillid. Õpetajad ja lapsed nautisid koos muusika võlumaailma ja kõikidel helises süda sees.

> Toimus meeleolukas sügispidu ja lasteaia sünnipäeva tähistamine saalis, kus erinevad loomad kutsusid oma sõpru Muti kohvikusse, kus lapsed ja teised külalised said erinevaid puuvilju, pähkleid ja mesikooki.

> Lapsevanem Mirjam Potteri ettevõttel toimus lasteaias vanapaberi kogumise kampaania, millest võtsid osa nii lapsevanemad kui ka oma maja personal. Üheskoos kogusime kokku 1,13 tonni vanapaberit, mille eest sai lasteaed märkimisväärse koguse joonistuspaberit ning värvilist kartongi.

Kui meie majas midagi tehakse, siis hästi ja põhjalikult. Tänan oma meeskonda selle eest ning olen uhke, et olen selle meeskonna liige.

KÜLLI SEENE
Väimela Lasteaia direktor

Ideest teostuseni

Kevadel avanes Orava noortel võimalus osaleda Idee45 koolituspäevadel ning tänu sellele sai teoks kaks vahvat noortekohtumist, millest üks leidis aset Orava koolis ja teine Peedu koolis. Täpsustuseks võib mainida, et Noorteagentuur on sihtasutuse Archimedes struktuuriüksus, mis tegeleb noorte ja noortevaldkonna arengu toetamisega.

SA Archimedes Noorteagentuur

Meie partneriteks said Araabia noored, kes sulanduvad meie kultuuriruumi. Projekti pealkiri „Sõpradeks läbi rahvakultuuri" räägib ise enda eest: tutvustasime Lõuna-Eesti kultuuri ja saime palju huvitavat teada ka Araabia kultuurist. Lühidalt kokku võttes toimusid erinevad õpitoad: rahvatantsud ja -laulud, rahvakalendri tähtpäevade tutvustamine, toitude valmistamine, matkamäng Piusas, diskussioonid erinevatel teemadel, tutvumismängud, liivakaartide valmistamine, seebi viltimine jpm.

Väga huvitavaks ja meeldejäävaks kujunes pesemine suitsusaunas, mille eest täname lahket pererahvast: Väike-Orava puhkemaja perenaist Aikit ja peremeest Leonhardi. Loomulikult tutvustasime suitsusauna tähtsust Võrumaal. Palju uut saime teada ka Piusa külastuskeskuses ja Obinitsa muuseumis. Tallinnas tutvusime erinevate kirikutega ning valmistasime rahvustoite.

Projekti eesmärgiks oli see, et noored valivad ise tegevused ja viivad need ka ellu. Arvame, et saime peaaegu kõigega päris hästi hakkama. Projekti käigus saime teada palju uut ja huvitavat ning oskame edaspidi hinnata enda kõrval ka teiste kultuuride esindajaid.

Oravalt osalesid projektis Margarita Keerd, Tenely Palu, Rait ja Rain Oper, Mirell Abel, Berit Rätsepp, Kersti ja Kert Glaser, Merily ja Katry Kerge. Meie täiskasvanud toetajaks oli õpetaja Maaja Glaser.

MARGARITA KEERD
noorteprojektis osaleja

Parksepa Keskkooli uus visuaalne identiteet

Teisipäev, 15. oktoober oli Parksepa Keskkooli jaoks suur päev, sest tähistasime kooli 144. sünnipäeva, millest viimased 30 aastat on kool tegutsenud keskkoolina. Kingituseks kogu kooliperele võeti sel sünnipäeval kasutusele uus kooli logo.

Juba hommikul kogunes koolipere aulasse, kus koolijuht Ilmar Kesselmann pidas pidupäevakõne ja õnnitles kõiki kooli sünnipäeva puhul. Laulsime koos sünnipäevalaulu ja edasi jätkus sünnipäev klassides, kus õpetajad rääkisid kooli ajaloost. Vahetundidel mängiti väiksemate õpilastega õpilasesinduse eestvedamisel toredaid mänge. Rõõmu jätkus kogu päevaks. Söögivahetundidel pakuti õpilasesinduse liikmete valmistatud torti, millel ilutses verivärske kooli logo.

Hea ja eduka asutuse tunnus on pidev areng ajas. Aeg-ajalt on mõistlik üle vaadata organisatsiooni sümboolika, missioon, visioon ja põhiväärtused ning neid vajadusel värskendada. Ikka selleks, et ajaga kaasas käia ja mitte elada eilses päevas.

Uue logo on välja töötanud meie kooli vilistlane, Tallinna Ülikoolis kunsti eriala lõpetanud **Paula Repp**. Paula Repp on logo kohta öelnud nii: ***„Võtsin logo tegemisel aluseks kooli allee ja peaukse, mis on ainulaadsed ja iseloomustavad hästi ka kooli üldiselt - looduskeskne ja sõbralik paik, kus saada paremaks ja targemaks inimeseks. Lisaks saab kooli alleega luua ilusaid filosoofilisi seoseid - õpilaste, õpetajate, töötajate arengust inimesena, koolitee 1.–12. klassini."***

Parksepa kooli väärtuste teksti loojaks on **Kaisa Timmi**.

Palju õnne kõigile kooli sünnipäeva puhul ja edu Parksepa Keskkoolile.

EGLE KÕVA
Parksepa Keskkooli huvijuht

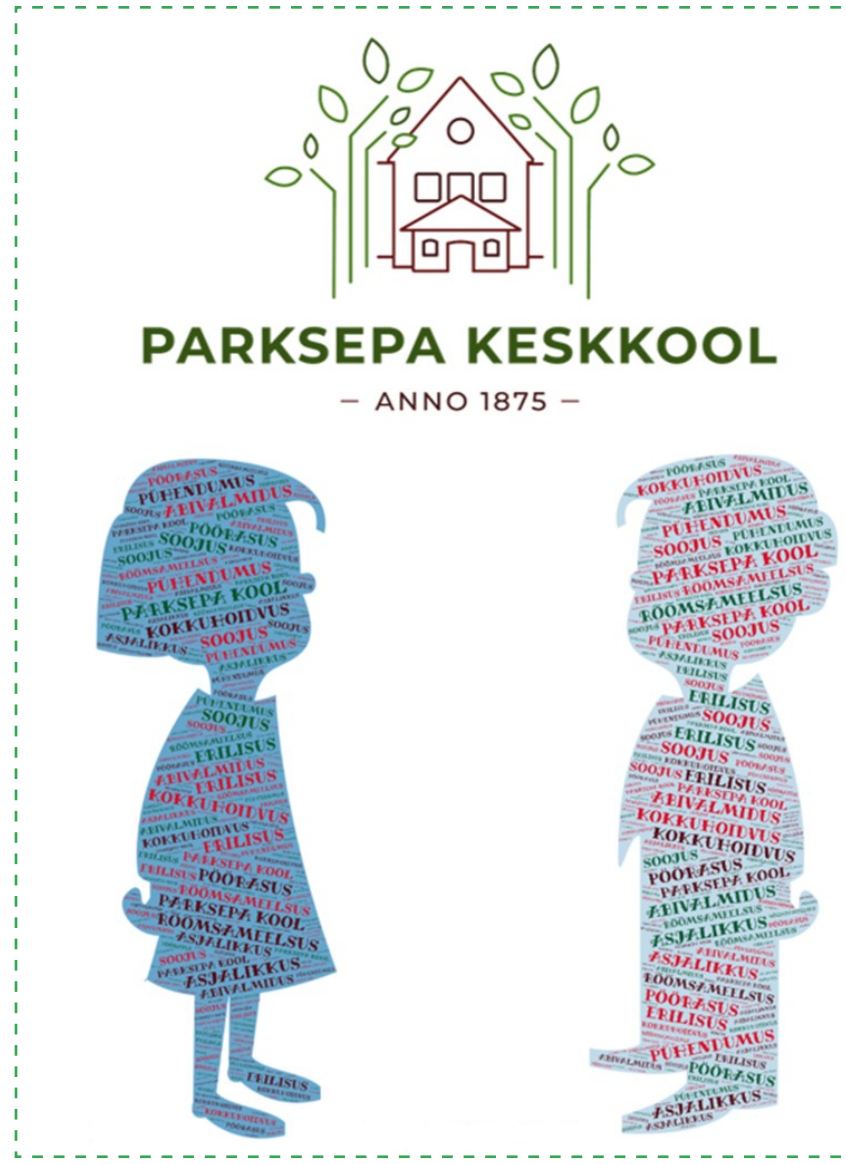

Võru valla noorte õppekäik Rõuge valda

Sügisvaheaja esimesel päeval käisid Võru valla aktiivsed noored tutvumas Rõuge valla noorsootööga. Külastati kõiki noorte asutusi, kus noortejuhid tutvustasid maja ning tegevusi, mida majas teha saab. Rõuge vallas on kokku kaheksa noortetuba ja noortekeskust. Noorte osalus ja majade võimalused on mõneti erinevad. Oli neid majasid, kus on remont väga oodatud ning ka neid, mis alles peale renoveerimist oma uksed avanud. Noortele jäi silma, et peaaegu kõikides noortekeskustes on jõusaal. Noorsootöötajate sõnul on noortel huvi treeningute vastu väga suur ning kõik jõusaalid olid valminud noorte omaalgatuse näol ning nende kirjutatud projektide kaasabil. Noortekeskuste ühistegevustena toimuvad valla noorte ühisüritused ja väljasõidud, mis on muutunud üha populaarsemaks.

SIRLE MUISTE
noorsootööspetsialist
786 8805, 514 7008

Mõniste noortekeskuse ees. Foto: Sirle Muiste

Sügisvaheaega sisustas teatrilaager

Vaheaja nädalal toimus Hämsaare Puhketalus esimene Võru valla teatrilaager. Kohal oli 21 noort valla erinevatest piirkondadest. Laager toimus projekti „Teatrikunsti mitu tahku" raames ning Võru valla rahvamajade ja noortekeskuste koostöös.

Teatrilaager kestis kolm päeva ning oli üles ehitatud nii, et iga päev tutvustati ühte teatriga seotud tegevust. Kui esimesel päeval oli sissejuhatus ja saadi üldteadmisi näitlejameisterlikkusest, siis teisel ja kolmandal päeval toimusid erinevad õpitoad ning näidendi kokku panemine. Noored said uusi teadmisi ja oskusi lavavõitluse õpitoas, samuti õpiti erinevaid tantsustiile, ukulelet mängima ning lavagrimmi tegema. Kolm päeva olid väga aktiivsed, pikad ja sisukad. Oma uusi õpitud oskusi said noored näidata kolmandal päeval kui toimus esietendus, mida olid vaatama kutsutud ka lapsevanemad.

Teatrilaagri tagasiside oli väga positiivne nii noorte kui ka korraldajate poolt. Jätkutegevusena soovitakse õpitud etendusega minna Võrumaa Kooliteatrite festivalile ning kindlasti oodatakse ka järgmisel aastal teatrilaagri toimumist. Teatrilaagri toimumist toetas Eesti Harrastusteatrite Liidu Toetusprogramm 2019 ja Võru vald.

SIRLE MUISTE
noorsootööspetsialist
786 8805, 514 7008

Teatrkunsti mitut tahku avastamas. Foto: Sirle Muiste

Kääpa noored alustasid sügishooaega

Uus hooaeg algas Kääpa noortekeskuses rõõmsalt ja piduderohkelt. Esmalt tegime noortega isekeskis suve ära saatva peo ja siis 12. septembril tähistasime noortekeskuse 5-aastaseks saamist veelgi suurema peoga.

Esimese juubeli puhul tuli meile külla Exitmobiil mobiilse põgenemistoa ja virtuaalreaalsusega. Noored said harjutada meeskonnatööd proovides väikesest ruumist nuputamisega välja põgeneda kiireima ajaga. Virtuaalreaalsuses said noored spetsiaalsete VR-prillide abil tajuda adrenaliini. Sünnipäeva teemaks oli „Klounid“. Suur rõõm on, et noortekeskuse minijuubelile tulid külla ka pea kõik teised Võru valla noortekeskuste noored, kes meile õnne soovisid. Sünnipäeva puhul sai noortekeskus omale palju vahvaid uusi lauamänge, noorte seas populaarseid *kendama*sid ja mõtet erksana hoidvaid nuputamisvigureid.

Kääpa noortekeskuse uue hooaja huvitegevusplaan jääb valdavalt samaks- kaks korda kuus käib Vabadussport Kääpa koolis Parkouri trenne andmas ja 1-2 korda kuus tegutseb seiklusring. Erinevus eelmisest hooajast on see, et enam ei toimu ujumistrenne, vaid vähese ujumisringi huvi tõttu eelmisel hooajal on see nüüd asendunud iganädalase kokandusringiga, mis toimub neljapäeviti kell 15:00.

Täname Võru valda ja Kääpa Sotsiaalkeskust, kes aitasid meil leida noortekeskusele remonditööde ajaks ajutise peatuspaiga oktoobri teisel poolel. Viibisime vana lasteaia ruumides ja see äratas paljudes noortes helget nostalgiat.

Mobiilse põgenemistoa ees. Foto: Katriine-Maria Orula

Infot noortekeskuse tegemiste kohta leiab kõige kiiremini noortekeskuse Facebooki grupist- Kääpa noortekeskus. Soovitan lapsevanematel ja noortel sellega liituda, sest nii on kõige kindlam kõigega kursis olla.

KATRIINE-MARIA ORULA
noorsootöötaja

Kose noortetuba avatud!

29. oktoobri pärastlõunal avati Kose noortetuba. Nagu iga asjaga, algab ka selle toa loomise lugu kaugemalt. Aasta aega küsis üks Võru valla elanik minult, kas vald ei tahaks Kose poe peal asuva, tühjalt seisva II korrusega midagi ette võtta – seal võiks olla noorte kohtumispaik, võimalus täiskasvanutele lauamänguõhtuteks jne. Väga vähe aega pärast vestlust nägin juba vastavasisulist küsitlust. Tol hetkel olin üsna kindel, et tegemist on kodanikualgatusega. Veidi hiljem selgus, et küsitluse algataja, kes täpselt samu mõtteid mõlgutas, oli tookord värskelt ametisse asunud Puiga kultuuri- ja noorsootööjuht Gertu Viiask. Tuli välja, et mitu inimest unistasid samast asjast ilma, et nad oleksid omavahel sel teemal rääkinud. Küsitluse tulemusel selgus, et kogukonna huvi ja toetus on suur ning edasi tuli Gertu vallavalitsuse spetsialistidega konsulteerima kuni lõpuks saadi ka volikogult nõusolek ruumide rentimiseks. Päästeamet andis ruumide kasutusele “rohelise tule” pärast varuväljapääsutrepi rajamist.

Noortetoas on tänu “Nopi üles!” projektile fotonurk. Fotod: Lisanna Elm

Noortetoa avamispäeva kõnes tänas Gertu enda abilisi, vallavalitsust ja volikogu ning rõhutas: ***“Noorte jaoks on siin loodud mõnusad ja hubased ruumid. Mis on väga oluline – meil on koht, kus noortel olla. Nad saavad omavahel suhelda, pärast kooli tegevusi teha, sotsiaalseid kogemusi ja oskusi. Kõige olulisem on see, et ma ootan siia väga ka lapsevanemaid koos noortega tegutsema!”*** Noortetoas on nurgakene ka lapsevanematele, kes tahavad näiteks poes käies üles korrusele tulla vaatama, mis noored teevad.

Vallavanem Kalmer Puusepp kiitis noorsootööjuhi sihikindlat tegutsemist ja andis head soovid noortetoa tegevusteks kaasa: ***“Soovin , et see, mis me mõtlesime ja unistasime ka täide läheb – ikka need lapsed siia tuleksid. Noortekeskuse juhile jõudu ja jaksu toa majandamisel.”***

Õnnitlused noorsootööspetsialistilt ja vallavanemalt.

Avamisõhtul käis noortetoast läbi paarsada inimest, uudistama tulid väga paljud lapsevanemad. Need noored, kelle jaoks sees ruumi väheseks jäi, said minna vaheldu-seks õue – noorte jaoks oli kohale kutsutud mobiilne põgenemistuba. Kui tüdrukute käest küsisin, kui tihti nad plaanivad noortekasse tulla, siis sain vastuseks: ***“Ei tea, kas päris iga päev, aga üle päeva küll.”***

Üldjuhul on noortekeskus avatud E–R 14–18. Samas peab arvestama, et noorsootööjuht käib üle nädala Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemias. Seega tasub jälgida nädalakava, mis on leitav Facebook’ist: Kose noortetuba. Põnevaid elamusi noortetoas!

LISANNA ELM
avalike suhete spetsialist
786 8800, 5345 0975

“Movember” käes: mehed, tähistage Pikema Sõpruse Päeva!

Pikema Sõpruse Päev on ettevõtja Rain Vääna ja tema sõpruskonna vabatahtlik algatus, mille eesmärk on panna mehed iseendast rohkem hoolima ning oma tervist regulaarselt kontrollima. Novembrikuu jooksul oodatakse üle Eesti oma tervist kontrollima erinevaid sõpruskondi, töökollektiive, treening- või muid hobigruppe ning klubisid ja teisi seltskondi. **Nii saab elada rohkem aastaid tervena, olla õnnelikum isa, sõber veel pikkadeks aastateks ja vanaisa, kes näeb ka lapselapsi.**

Tervena elatud aastate arvu saab tõsta!

Pikema Sõpruse Päeva kaasame kõik Eesti mehed, kuid kõige enam ootame oma tervist kontrollima mehi vanuserühmas 40-50 eluaastat. Enne seda ei pruugi haigused endast märku anda. Peale seda võib olla juba hilja, et haiguste ennetamiseks midagi ette võtta.

Eesti meeste oodatav eluiga (73,8) on üle kaheksa aasta lühem kui Eesti naistel (82,4). Eesti meeste suremuse peamiseks põhjuseks südame- ja veresoonkonna haigused ning kopsu- ja eesnäärmevähk. Suitsetamine, vale toitumine, alkoholiga liialdamine, vähene liikumine ja ebapiisav puhkamine mõjutavad oluliselt nende haiguste tekkimist.

Kuni 50. eluaastani käivad mehed arsti juures oluliselt vähem kui naised, seega jõuavad Eesti mehed arsti juurde liiga hilja, enamasti juba tõsiste ja väljakujunenud (krooniliste) haigustega. Ennetav tervisekontroll aitab haiguseid võimalikult varajases faasis tuvastada ning ennetavate tegevuste ja tervislikuma eluviisiga saab riskid viia miinimumini.

Mis? Kuidas? Kellega?

Pikema Sõpruse Päev – see on meeste ühine koosoldud aeg, et tähistada oma sõprust, head tervist ja üheskoos pikendada tervelt elatud aastaid.

Kutsume mehi koos sõpradega veetma ühte päeva novembris, mil läbitakse üheskoos tervisekontroll ning hiljem veedetakse päev koos. Ideid erilise päeva korraldamiseks leiab pikemsoprus.ee lehelt. Kõik osalejaid võivad jagada muljeid piltide ja kogemuslugudega oma sõpradega veedetud päevast, kasutades sotsiaalmeedias teemaviiteid: #PikemaSõprusePäev, #PikemSõprus, #FriendsForLife, #KauemSõbrad, #TerveMees, #Mehelik.

Pikema Sõpruse Päeva tasulisi pakette pakuvad üle Eesti näiteks SYNLAB, Medicum, Qvalitas ja TÜ Kliinikum. Kogenud arstid selgitavad uuringute tulemusi ja annavad nõu, mida edaspidi tervise parandamiseks teha ja millele tähelepanu pöörata.

Pilootprojekt

Pikema Sõpruse Päeva partneriteks on Eesti Haigekassa ja Tartu Ülikooli Kliinikumi meestekliinik ja Tervise Arengu Instituut, mis käivitasid novembrist aprillini kestva Eesti meeste tervise pilootuuringu, mille tulemusena valmib meeste terviseraport. Piloodi tulemusena soovitakse leida töötavaid lahendusi, kuidas meeste tervist parandada. Pilootprojektis tagatakse tasuta tervisekontroll kuni 3200 mehele vanuses 40-49. Ennetava iseloomuga terviseuuringule saab registreeruda kodulehel: www.pikemsoprus.ee/et/terviseuuring.

Aita visiooni täitumisele kaasa

VISIOON: 2019. aastal võtab Pikema Sõpruse Päevast osa 10 000 meest, 2020. aastal 25 000 meest. 2023. aastal on Eesti meeste tervisenäitajad paranenud 20%.

Vajame sihikindlaid liidreid, kes julgustaksid oma sõpru, lähedasi ja kolleege Pikema Sõpruse Päevast osa võtma. Kui soovid vabatahtlikuna anda oma panuse, võta meiega ühendust.

Tööandjaid kutsume üles hoolitsema oma töötajate eest, suunama neid regulaarselt tervisekontrolli ja andma neile selleks novembrikuu päevaks vaba päev ilma töötasus kaotamata.

PIKEMA SÕPRUSE PÄEV SA
info@pikemsoprus.ee
www.pikemsoprus.ee

Tule varju!

Tänu vaktsineerimisele on Eestist kadunud mitmed haigused, mis siiani maailmas veel liikvel on. Haiguse puhangute ennetamiseks ehk karjaimmuunsuse saavutamiseks peab vaktsineerimisega hõlmatus olema vähemalt 95%. Seega annab iga vaktsineeritu panuse tervema ühiskonna püsimisse. Oluline on ka tõsiasi, et kõik inimesed ei saa oma lapsi tervislikel põhjustel vaktsineerida ning näiteks puuduliku immuunsusega inimesed võivad vaktsineerimata inimeselt neile ohtliku nakkuse saada. Arvestades vaktsiinide kasutuse ulatust ja teatatud tõsiste kõrvaltoimete arvu, võib öelda, et vaktsiinid on väga ohutud ravimid. Nende kasutamisest saadav kasu (haiguse ärahoidmine, kannatuste vähendamine ja ravikulude kokkuhoid) ületab kindlalt võimalikud ohud. Vaktsiinide kõrvaltoimed on haruldased ja enamjaolt kerged. 2018. aastal väljastati Eestis hulgimüügist apteekidele ja haiglatele ligikaudu 458 768 vaktsiiniannust, vaktsiinide kõrvaltoimeid oli kokku 113, neist tõsiseid 23. Seega oli tõsise kõrvaltoime esinemise sagedus 0,005%.

Kampaania „Tule varju!“ peamiseks sümboliks on vaktsineerimise kaitsvat ja ühendavat olemust sümboliseeriv vihmavari, mis kutsub inimesi kaitsma nii enda kui oma laste ning kaaskodanike tervist läbi jaatava suhtumise vaktsineerimisse.

Vaktsineeri.ee

Kas teadsid? *Sel aastal saab ka ühes Võru apteegis ennast gripi vastu vaktsineerida? Tervishoiuteenust osutatakse Kagukeskuse Südameapteegis T–R 16.00–19.00; L 12.00–15.00 kuni 17. novembrini 2019. Teenuse hind on 15 eurot. Kaasa isikut tõendav dokument ning immuniseerimispass (selle olemasolul).*

Kasuta vingugaasiandurit!

Pea meeles! Puhastamata, katkisest, halva tõmbe või liiga vara suletud siibriga kütteseadmest tuppa imbuv vingugaas on lõhnatu, kuid äärmiselt mürgine ja tappev.

Vingugaas võib ruumidesse sattuda ka gaasiseadme rikke või puuduliku töötamise tagajärjel.

Ohtliku vingugaasi aitab õhust leida ja sellest teavitab häiresignaaliga vingugaasiandur.

Alates 2018. aasta 1. jaanuarist on vingugaasiandur kohustuslik paigaldada sellistesse eluruumidesse, kus on korstnaga ühendatud gaasiseade. Soovitatav on vingugaasiandur paigaldada lisaks gaasiseadmetega eluruumidele muudessegi eluruumidesse, kus on küttekoldeid (nt pliidid, ahjud, kaminad vms), millest võib põlemise käigus eralduda vingugaasi.

Kui ise vingu- või suitsuanduri paigaldamisel hätta jääd, kutsu nõuannete saamiseks ja tuleohutuse hindamiseks koju päästjad. Anna oma soovist teada päästeala infotelefonil 1524.

Märkus: Suitsuandur vingugaasile ei reageeri.

PÄÄSTEAMET
Kommunikatsiooniosakond

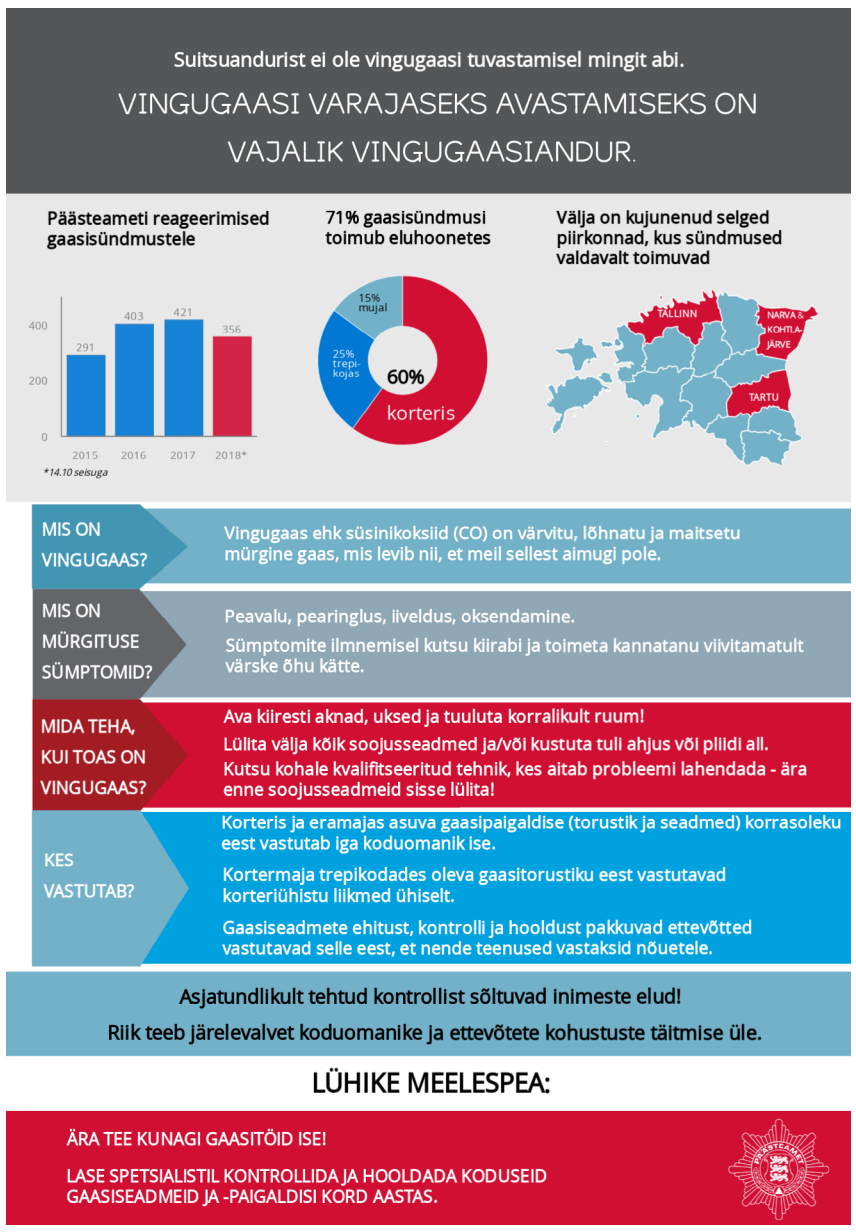

Reedel, 8. novembril kell 20.00
Lasva rahvamajas

Kohviõhtu
Tantsuks mängib ansambel **Qvalda**

Pilet: 7€ Lisainfo: +372 2527 2225

Vannamuudu saab 20!

Ansambel ja kapell Vannamuudu kutsuvad oma sõpru ja poolehoidjaid pühapäeval,

24. novembril kell 14 Võru kultuurimajja juubelikontserdile ***KAKSKÜMMEND AASTAT HILJEM***.

Kavas on mälestused läbi muusika. Piletiraha ei küsita. Soovi korral võimalus osta ansambli fotosid ja suveniire.Tule kuulama ja kaasa laulma!

HELGI NOORMETS

ANSAMBEL VANNAMUUDU
VÕRU VALD

Info valla reisiklubi liikmetele

21. oktoobril toimunud koosolekul otsustati Mati Ruubase mälestusele pühendatud üritus korraldada Kalnarušķi puhkekeskuses (Ape lähistel).

Klubi reis toimub **26. novembril**, väljasõit Parksepast kl 9.45, Väimelast kl 9.50 ja vallamaja juurest kl 10.00.

Keskuse perenaine soovib täpset osalejate arvu teada hiljemalt 20. novembril. Sellega seoses on vaja teha igasuguseid parandusi registreerimislehel: äraütlemised, juurdetulijate soovid. Palun teatada need telefoni teel **5615 6234** või **785 0477**. On veel mõned vabad kohad!

HELGI NOORMETS

10.11 kl 16
Vastseliina rahvamaja

Trio Titoks

Gypsy-swing

- **Kristjan Rudanovski** – viiul
- **Jaanis Kill** – kitarr
- **Robert Nõmmann** – kontrabass

pilet 5 €, muusikakooli õpilastele 2 €

#uuskontsert

14. november kell 19.00
Vastseliina Piiskopilinnuses

Sügisõhtul salongis

Kalle Sepp ja Mikk Tammepõld

Pileti hind eelmüügis 12€
Kontserdipäeval kohapeal 15€
Piletid saadaval Vastseliina linnuses, Vastseliina Konsumis ja Võrumaa Turismiinfokeskuses

Laudade broneerimine ja info telefonil +372 5303 0648
www.vastseliinalinnus.ee

EESTI KULTUURKAPITAL

16. NOVEMBER KELL 18.00

KUNGLA SELTSIMAJAS

Tsooru Külateatri etendus:

Virve Osila

``POOLIKUD PATUD``

Lavastaja: Laine Keerov

OSADES: Marge Annus, Ale Annus, Ragne Jõela, Rainer Hillak, Herki Hillak, Lily Keerov, Ly Raudsepp, Anneli Vissel, Liis Keerov, Janek Sisas, Jarek Jõela

PILET 5.-

KONTSERT ETTEVÕTE „SOLIARIS" (SOOME-LEEDU)

TSIRKUSEETENDUS (LOOMADE TEATER)

"FANTASTILINE PLANEET"

PROGRAMMIS: KOOLITATUD KUNINGLIKUD PUUDLID, TUHKUR, KASSID, TUVID, KÜÜLIK...

KÕIETANTSIJAD, AKROBAADID (SOOME), FAKIIRID JA ... MUIDUGI KLOUNAAD – TEATER "BARMALEJAD" (LEEDU). JÄÄPÜRIKAS JA KELLUKE!

PUIGA RAHVAMAJAS
16. novembril kell 12:00

PILETI HIND 7 €
PROGRAMMI KESTUS ~120 TUNDI (KOOS VAHEAJAGA)

21. novembril kell 19.00
Lasva rahvamajas

Muusikal "**Naine Laevas**"
ja väike kontsert meesansamblilt
Mehed Mandrilt

Pääse 5 eurot **Info +372 527 2225**

ORAVA KULTUURIMAJAS

22.NOVEMBER 2019 kell 20

RETRO

PIDU

Retroansambel

EVEREST

ÕHTUJUHT

PILET 7.-

Soovitav 70-80 -ndate aastate riietusstiil!
Laual kohv.

Laudade broneerimine 5247986 Liina

24. NOVEMBRIL
KELL 11.00

Kadripäeva pereüritus

KADRIPÄEVA KOMBESTIKU TUTVUSTAMINE JA MÄNGUD

OSALEDA SAAB TÖÖTOAS, ROBOOTIKAS, MEISTERDAMISES. KOSE NOORTETOA ETTEVÕTLIKUD NOORED KORRALDAVAD KA ÕNNELOOSI JA KOHVIKU!

ÜRITUS ON TASUTA!

1. detsembril kell 17.00

Lasva rahvamajas

Jarek Kasari

kontsert

Pilet 8 eurot **Info +372 527 2225**

Võru valla mälumängu turniir

Esimene mäng toimub 5.12.2019
Osula põhikoolis
algusega 18.00

Turniirist võivad osa võtta kõik mälumänguhuvilised olenemata vanusest või elukohast- oluline on huvi mõttespordi vastu

Mängitakse kuni 4.liikmeliste võistkondadena.

Osalemine mälumänguturniiril on tasuta, kuid eeldab eelnevat registreerimist kuni 28.novembrini.
maarika.rosenberg@voruvald.ee või
telef: +372 5165 751

EAKATE JÕULUPIDU

Orava Kultuurimajas

12.detsember 2019 kell 13

*JÕULULAUD

*KONTSERT

Transpordi soovist palun anna teada.

53513279 Eike
5247986 Liina

Puiga Rahvamajas

15. detsember kell 11

Jõuluhommik

Meiterdamise töötoad
Jõulukohvik
Õnneloos

Jõuluvana kott

Lendteatri etendus

Üritus on tasuta

20. detsembril 2019
algusega kell 20:00
Kungla seltsimajas

JÕULUPIDU

VÕRU GÜMNAASIUMI ANSAMBLID
"LUUD" JA "LABIDAS"

TANTSUTRUPP SHOWSTEP

TANTSUKS ANSAMBEL MAMA

TEENINDAB SULBI KOHVIK!

Võimalik peoõhtuks suupistevaagnaid ka ette tellida :
sulbikohvik@gmail.com
FB: Sulbi Kohvik

Pilet 10€ kuni 13. detsembrini,
hiljem ja kohapeal 12 €.
Info ja laudade broneerimine 529 8394
ene.andrejev@gmail.com

Korraldavad Tagaküla LMS Kungla ja Parksepa Rahvamaja

N 12.12, kell 19
Lasva meeskoori jõulukontsert
Pilet 5€

P 15.12, kell 10
Jõulupidu lastele
Tasuta

L 21.12, kell 13
Jõulupidu esinevad rahvamaja taidlejad ja ansambel Laine kontsert
Pilet 5€

L 28.12, kell 20
Aastalõpupidu ansambel Metsik Lääs ja üllatusesinejad
Pilet 10€

Jõulukuul Lasva rahvamajas

Info: +372 5272 225

17. detsembrill kell 17.00

toimub Pühajõe piirkonna eakate jõulupidu

Osula koolis

Registreerumine:

Maria Saarme
5332 4890

Info peo kohta:

Maarika Rosenberg
maarika@voruvald.ee
516 5751

TÄNAME

südamest Viive Tõmsoit ning Hillar ja Vaike Utsalit, kes Võru valla toetusel ehitasid meile kena majakese, kus bussi või auto-kauplust oodates saame olla varjus vihma ja tuule eest.

Mäe-Kõoküla vanad.

võrukael

Üks sõber näeb, kuidas teine endale e-posti aadressi teeb ja targutab: ***"Sul ei tohi olla nii lihtne parool, et on ainult tärnid!"***

Oktoobris registreeriti Võru vallas 8 sündi:

Annalise, Kenneth, Aleks, Thor, Oliver, Tomy Stefan, Kirsi, Alexei

Palju õnne uutele vallakodanikele!

70
KALJU MARJAPUU
ENEKEN KRUUS
MATI AASA
MARI KOREINIK
MALLE NASSAR
VIKTOR PEDAK
GENADI KASEMAA
LEMBIT SIKK
KAJA KLOOREN
AGU RANNA
HILJA KOLT

75
ELMAR OTSARU
ELVE ESKLA
MAIE HALLIK
VÄINO PUMBO
LEILI KARM

80
AINO USIN
MILVI LEOK
SALEV PEEMOT
MILVI SAVI
VELLO REBANE
VALJO SÜGIS

85
HARRI JÕE
NIILO HÄÄL

90
NEIDI VINK
PAUL JUUL
EVI LEPPMETS

91
ÕIE-ERIKA PALLAV

92
VIKTOR JAAKSON
EHA NOOL
LAINE TOOTS

95
MAIMU NUKK
HILDA INGVER

Rõõmsad õnnesoovid Teile, armsad sünnipäevalapsed!

99
HILJA PIIRIMÄGI

103
MILDA JUHKAM

Jaan Änilane 16.06.1937-01.10.2019	**Sale Hussar** 06.12.1933-10.10.2019	**Enn Puhmas** 22.04.1947-14.10.2019	**Endla Kattai** 07.12.1929-17.10.2019	**Laine Tuvik** 26.02.1933-23.10.2019	**Agu Merzin** 20.05.1950-31.10.2019	*Südamlik kaastunne!*
Lola-Hirlanda Luisk 02.09.1932–04.10.2019	**Silvia Sarapuu** 28.12.1931-10.10.2019	**Juta Uba** 10.08.1946-14.10.2019	**Lembit Pikk** 03.11.1930-21.10.2019	**Väino Udumäe** 25.09.1937-24.10.2019	**Akulina Parksepp** 14.08.1932-27.10.2019	**Aino Meho** 08.05.1934-28.10.2019

VANA PILT JUTUSTAB: Kohtumispaik Hanikase külapoe ees

Kahekümnendate aastate lõpus oli Eestimaal pea igas kaugemaski külas juba oma kauplus avatud, mõnes kohas oli neid isegi mitu. Vastseliina alevis oli koguni kaheksa kauplust, mis kõik müüsid enam-vähem sama kaupa. Mõne aja pärast poodide hulk küll vähenes, kuid üks jõukam kauplus jäi külla siiski alles.

Hanikase külas Orava vallas pidas poodi kohalik mees **Evald Saar**. Ta alustas väikese poekesega vanas talutares, kuid võimaluste kasvades ehitas vana asemele uue kahekordse kauplusehoone. Selleks, et pood teelistele paremini silma paistaks ja külastajaid sisse astuma meelitada, „nihutas“ ta hoone ehituse käigus neli meetrit teele lähemale. Uus poehoone sai valmis 1933. aastal. Seni aga kaubeldi vanas talutares, mille ees 1930. aasta suvel tundmatu päevapiltnik ongi tänase vana foto jäädvustanud.

Poepidajale on külla tulnud äsja Võru Õpetajate Seminari lõpetanud ja Hanikase algkoolis õpetajatööd alustanud noor koolmeister **Karl Marits**. Koos võtsid nad korraks aja maha ja arutasid maailma asju – külapoes kuuldigi traditsiooniliselt, mis oma külas uudist ning mis laias ilmas juhtunud. See oli omamoodi kohtumispaik. Hanikasel asusid kool ja pood päris lähestikku, moodustades külakeskuse tuumiku.

Evald Saare ehitatud kauplusehoones aga asus pärast sõda kolhoosi Kuldvihk kontor. Evald suri 1953. aastal. Karl Marits töötas Hanikase koolis 1962. aastani, ühtekokku 32 aastat.

Tänan abi eest loo koostamisel Evald Saare tütart **Silvi Tultsi**.

AGO RUUS
rubriigi toimetaja
agoruus@gmail.com, 505 6691

Kaupluse omanik Evald Saar (vasakul) ja koolmeister Karl Marits jutuhoos. Foto: Tundmatu fotograaf, erakogu

Tule Heaolu Foorumile!

Heaolu Foorum toimub reedel, **15. novembril kell 10 Võru Kandles**. Sellele järgneb kaheaastane tugiprogramm koostöös valminud lahenduste elluviimiseks. Tegemist on oma olemuselt loometalgutele sarnase, kuid palju rahulikuma formaadiga. Foorumipäev on kui kohting erinevate lahendusi vajavate teemade ja panustada soovivate inimeste vahel. Kogukonna eestvedajad leiavad sealt partnereid avalikust sektorist, avalik sektor saab kasutada kogukondade jõudu, et tõhusamalt jõuda lahendusteni.

Oleme valinud valdkonnaks heaolu, see tähendab ootame foorumile rahvatervist, turvalisust ja hoolekannet puudutavaid teemasid ja inimesi, kellele need teemad korda lähevad. 15. novembril kuulame ära rahva poolt tõstatatud probleemsed teemad ja leiame nende juurde meeskonnad. Juba detsembris toimub esimene koolituspäev Indrek Maripuuga (Loovusait), kelle nõuanded on meeskondadele toeks järgneva kaheaastase programmi vältel. Foorumile registreerimine on avatud kõigile, kes tahavad nendesse teemadesse panustada, olgu siis oma ideega või kellegi teise meeskonnaga liitudes. Registreeruda saab meie kodulehel: www.vorumaa.ee/heaolu/foorum/#-registreerumine.

Selle ürituse taga on hästi põnev teema – sotsiaalne innovatsioon (SI). SI on see, kui keeruliste heaolu puudutavate probleemide lahendamisel kujunevad välja uued partnerlussuhted ja kus avalik sektor ei ole domineerival positsioonil, vaid avalik sektor on võimaluste looja, et probleemi erinevad osapooled ise leiaksid uute koostöömudelite ja tavade kaudu uudseid kestlikke lahendusi. Uudsed lahendused heaolu teemadel tekivad ennekõike “alt-üles” lähenemise kaudu, kus kodanike ja teenuste kasutajate kogemus on olulisel kohal uute teenuste kujunemisel. Võrumaa Arenduskeskus on teiste maakondade võrdluses ainus, kes maakonna arengus selgelt tugineb kahele teineteist teotavale suunale – inimareng ja majandusareng. Just selle inimarengu osas me püüame luua sotsiaalseks innovatsiooniks toetavat keskkonda. Selle esimene pääsuke on Vunki mano! loometalgud, mis on andnud häid tulemusi, aga see intensiivne formaat ei sobi kõigi teemade ja sihtgruppide jaoks. Nüüd tuleme täiendavalt välja foorumiga, mis peaks aitama tekitada veidi laiemate teemade ümber pikemajalist osapoolte koostööd. Meist igaühest sõltub meie inimeste ja kodukoha käekäik!

Heaolu Foorumi korraldajad

12. DETSEMBRIL 2019 kell 10–15
toimub **Võrumaa Kutsehariduskeskuse peahoones JÕULULAAT**

Ootame müüjaid, kes pakuvad:
- käsitöötooteid
- küpsetisi, hoidiseid jm jõulukaupu
- taaskasutatavast materjalist tooteid
- töötubade (tasuta osavõtt) läbiviimist

Müügikoht on TASUTA. Müüjate ja töötubade registreerimine kuni 6. detsember 2019 telefonil 785 0824; e-posti teel kaiu.zernand@vkhk.ee

Võru Vallavalitsusest: vallamaja asub aadressil Võrumõisa tee 4a, 65605 Võru linn. Üldtelefon: **785 1242**. E-post: vald@voruvald.ee. Koduleht: www.voruvald.ee. Facebook: www.fb.com/voruvald.

Võru Valla Teatajast: lehte koostab, toimetab ja küljendab Võru Vallavalitsuse avalike suhete spetsialist Lisanna Elm (**786 8800**, **5345 0975**). Leht ilmub 11 korda aastas (igal kuul, välja arvatud juulis). Järgmine leht saabub postkasti detsembri keskpaigaks. **Artikleid järgmisesse lehte ootame 24. novembriks:** lisanna@voruvald.ee.
Tiraaž: 4100 eksemplari. Trükk: Kroonpress AS, Tartu. Kohaletoimetamine: Omniva.